DERSİM

Tunceli Kültür ve Dayanışma Derneği Yayın Organı Yıl:2 Sayı: 3 Haziran 1996

"Terket! Nereye Gidersen Git!.."

ANADOLU YAKASININ EN MODERN VE 2500 KİŞİ KAPASİTELİ

ERDEM DÜĞÜN SARAYLARI

Özel servisimiz ve uygun fiyatlarımızla hizmetinizdeyiz

MERKEZ: İnönü Mah. Demokrasi Cad. No: 25 Sarıgazi - Ümraniye / İSTANBUL Tel: (0216) 312 84 94
ŞUBE: M. Kemal Mah. 3008 Sk. No: 8 Ümraniye / İSTANBUL Tel: (0216) 344 12 22

PROTOKOL

DERSİM

TUNCELİLER KÜLTÜR VE DAYANIŞMA DERNEĞİ YAYIN ORGANIDIR.

Yıl : 2 • Sayı : 3 Haziran 1996

SAHİBİ
Tunceli Kültürü ve Dayanışma Derneği Adına

BAŞKAN
Selman YEŞİLGÖZ

YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ
Selman YEŞİLGÖZ

YÖNETİM VE YAZIŞMA ADRESİ
Tuncell Kültür ve Dayanışma Derneği
Gençtürk Cad. Defter Emini Sok.
No: 2 Kat: 3/8 Laleli - İSTANBUL
Teltax: (0 212) 513 20 49

Avcılar Şube:
Marmara Cad. Erenler 2 İşhanı
Avcılar / İSTANBUL
Tel: (0 212) 695 31 60

Kartal Şube:
Meydan Sok. Kazım Küpeli İşhanı
No: 4/3 Kartal / İSTANBUL
Tel: (0 216) 389 29 34

Banka Hesap No:
Tuncell Kültür ve Dayanışma Derneği
Akbank - Aksaray Şubesi
DHR 0020113/01-7

Teknik Hazırlık ve Baskı:
SİSTEM OFSET

Merhaba Dostlar 2

Bağış Kampanyası 3

Ovacık Kan Ağlıyor (Şiir) 4

Tunceliye Giden Heyetimizin İzlenimleri 6

Bölge İnsanının Dilinden 8

Fetullah Hoca Neden Dersim'e
450 Koyun Gönderdi ? 12

Dersim Vakfının Hollanda'da Kuruluşu 13

Türkiye ve Dünya Kamuoyuna 15

Dersimde Alevilik ve Dedelik 17

Yeni İnsan Tipi Yaratmada
Çocuk Yetiştirmenin Önemi 19

Platform Gözüyle Yöre Dernekleri 22

Demokrasi Sorunu ve
Sivil Toplum Örgütleri 23

Dersimin Kadınları 25

Sıdıka Avar'ı Tanımak 26

Adeto Tore "Dersim 3 Doma" 30

Ma Kamime? 32

Dersim'de Çocuk Olmak 34

Qeşi ê Ver ê Lozinê 38

Dilimiz Unutuluyor 39

Merhaba Dostlar

Oldukça önemli sorunların yaşandığı bir süreçten geçiyoruz. Yaşam gittikçe ağırlaşıyor. Büyük umutlar vaad ederek iktidara gelenlerin balonları sönmüş durumda. Gerek aralarında yaşanan sorunlar gereksede her gün yeni yeni ortaya atılan yolsuzluklar, örtülü ödenekler Hükümet içindeki çelişkileri derinleştiriyor. İ.M.F nin dayattığı reçeteler, özelleştirme, iç ve dış borçların ödenmesi derken biz ezilenlere zam zulüm ve işsizlik olarak yansımaktadır.

Söz hakkı örgütlenme hakkı ve demokrasi isteğimiz her türlü anti demokratik davranışlarla geri çevrilmektedir. Ancak emekçilerde hakkını arama isteğinden vazgeçmiş değil. En açık örneği bir mayısta ortaya koydukları kitlesellik ve istekleri hükümeti ciddi ciddi düşündürmektedir. Bu ciddi düşündürmedir ki, bir mayısta saldırı oluyor. Üç emekçi katlediliyor. Buna karşı örgütlenmek ve dayatılanı kabul etmemek tek çözüm olarak görülmelidir. Böylesi bir süreçte bölgemizde benzer olaylar her gün yaşanmaktadır. İnsanlarımız yerlerinden yurtlarından edilmektedir. Topraklarında mülteci konumundadır.

Bu sayımızda Dersimin sıcaklığını bulacak insanlarımızın yaşadıkları sorunları öğreneceksiniz. Bölgeye yaptığımız gezinin izlenimlerini bulacaksınız. Kısacası Dersim insanının sizlerden beklediklerini okuyacaksınız. Ancak Dergimiz bayilere verilmemektedir. Dağıtımında bizlere yardımcı olursanız daha çok insanımıza ulaşma imkanımız olacaktır. Ayrıca yazı, şiir, öykü, inceleme vb. yazılar göndererek Dergimizi zenginleştirin. Eksiklerimizi gidermede eleştirileri ve önerilerinizi bekliyoruz.

Yeni sayımızda buluşmak dileğiyle.

TUNCELİ KÜLTÜR VE YARDIMLAŞMA DERNEĞİ

DERSİM DERGİSİ

ABONE FORMU FİŞİ

[redacted]

Yurt İçi : 1.000.000 TL
Yurt Dışı: 120 DM

Adı Soyadı : _____

Posta Adresi : _____

_____

Posta Kodu : _____

Abone bedelinin, Tunceli Kültür ve Dayanışma Derneği'nin Akbank Aksaray Şubesi DHR 0020113 / 01-7 no'lu hesabına yatırılması ve dekont fotokopisinin adresimize gönderilmesi veya (0.212) 513 20 49 numaraya faksianması rica olunur.

Gençtürk Cad. Defter Emini Sok. No.2 Kat: 3/8 Laleli / İSTANBUL
Telefax: (0.212) 513 20 49

BAĞIŞ KAMPANYASI

Hukuki haklarını arıyorlar.
Köylerini yakanlardan zarar ziyanlarının ödenmesini istiyorlar.
Gıda giyecek ilaç ambargosunun kalkmasını istiyorlar.

Derneğimizin 1995 Kasım ve Aralık ayları arasında "bir günlük gelirini Tunceli halkına bağışla" istemiyle yürüttüğü kampanyada toplanan para miktarı 700. Milyon TL. dir. Ayrıca Almanya Berlin Dersim Cemaatı tarafından verilen 10. bin DM. ile aramıza cemiyetten bir arkadaşın katılmasıyla dört yöneticimizle birlikte toplanan parayı 25. Nisan. 1996 5. Mayıs 1996 tarihlerinde Tunceli merkezde Ovacık, Geyiksuyu, Nazmiye, Mazgirt ve Hozatta dağıtımını sağladık. Toplam 500 aileye yaptığımız yardım Dersim halkı tarafından olumlu karşılandı. Sevindirici yan ise insanlarımızla tanışma yüz yüze gelerek sorunların dinlemek yaşadıkları zorluklara tanıklık etmekti ve birlikte çözüm üretip dertlerine ortak olmak yanlız olmadıklarının dayanışmasını göstermekti.

"Konuştuğumuz her insan bizi sormanız bizi düşünmeniz bu sebeple buraya kadar gelmeniz bizi en çok sevindiren davranışınızdır" diyorlardı. Bu beklentileri bizcede çok yerinde "Haklı bir istekti. Ancak üzülerek söyleyelimki bizlerde İstanbulda yaşayan Dersimliler den kampanya döneminde istediğimiz desteği bulamadık. Bu noktada önerimiz herkesin Dersime gidip durumu görmesi gerekiyor. Bir kaç günlüğünede olsa Dersime gidilmeli. Bu belki insanlarımızın yaşadıklarını görmesiyle, bazı soruları kendilerine soracakları ve dayanışmanın önemini kavrayarak, daha çok duyarlı davranacakları diye düşüncesindeyiz. Şu an insanlarımızın en çok beklediği dayanışmadır. Çünkü kendilerini savaş bölgesinde unutulmuş insanlar olarak görüyorlar.

Konuştuğumuz her insan "bizi sormanız bizi düşünmeniz bu sebeple buraya kadar gelmeniz bizi en çok sevindiren davranışınızdır" diyorlardı.

Gezdiğimiz tüm ilçelerde bin bir zorlukla karşılaştık. Ancak yapmamız gerekenden de vazgeçmedik, insanları evlerinde ziyaret ettik, sorunlarını dinledik. Konuştuğumuz herkes sorunlarına sahip çıkmamızı istedi. Bölgede özel olarak uygulanan baskılardan dolayı belki çaresizlik yılgınlık var ama sorunlarını sıralamaktan vazgeçmiş değiller. Örneğin: köylerine geri dönmek istiyorlar.

Hukuki haklarını arıyorlar. Köylerini yakanlardan zarar ziyanlarının ödenmesini istiyorlar. Gıda, giyecek ve ilaç ambargosunun kalkmasını istiyorlar. Bu konularda yardımcı olmak hepimizin görevi olmalıdır. Dersim Halkının maruz kaldığı bu zulmü her yerde anlatmak ve buna karşı mücadele etmek hepimizin görevi ve yapması gereken bir zorunluluktur. Zaman; hepimizin köylerimizi terk etmeyeceğiz dayatılanı kabul etmeyeceğiz deme zamanıdır.

Sonuç olarak kampanyamızda maddi olarak istediğimiz sonucu alamadıksada, halkımızla bütünleşmede önemli bir adım oldu. Bu çalışmada kampanyamıza destek sunan Berlin Dersim Cemaatı'na, Almanya Köln Yeşiller Partisi Meclis Üyesi Şengül Şenola, Köln'den maddi destek sunanlara Dersim halkı adına teşekkür ediyoruz. Ayrıca İstanbulda kampanyamıza önemli desteği sunan Laleli esnafına, Su meşrubat esnafına, Pirsultan Kültür Derneği Avcılar Şubesine, Dersim halkı adına şükranlarımızı sunuyoruz.

1994 Ekim ayında köyler yakılırken

zarar ziyanlarının tespiti için köylüler tarafından verilen dilekçelerin cevabıdır.

TUNCELİ İLİ
OVACIK KAYMAKAMLIĞI
İdare Kurulu Bürosu

SAYI : B054VLK4624500. İd. Ku. 1/719
25./10./1995
KONU: Müracaatınız.

04. 10. 1994 tarihlerinde operasyon icra eden Güvenlik Kuvvetleri tarafından evinizin yakıldığı iddiasıyla Ovacık Cumhuriyet Başsavcılığına vermiş olduğumuz 06.10.1995 tarihli dilekçeniz üzerine Cumhuriyet Başsavlığınca yapılan hazırlık soruşturması sonucu tanzim edilen dosya 285 KHK'nin 4/b maddesi gereğince Memurin Muhakematı Kanunu gereğince işlem yapılmak üzere Kaymakamlığımızca incelenmek üzere gönderilmiştir.

Dosyanın tetkikinde, Ovacık İlçe Jandarma Komutanlığının 01/11/1994 gün ve 4118 sayılı yazısında gerek bölgede operasyon icra eden Güvenlik Kuvvetlerince ve gerekse bağlı Karakollarca hiç bir şekilde ev yakılmadığı belirtilmiştir.

Danıştay ikinci Dairesinin 1991/9322 Esas ve 1991/1101 nolu kararında bir Memur hakkında soruşturma yapılabilmesi için öncelikle hakkında soruşturma yapılan Memurun kimliğinin sağlıklı bir biçimde saptanması gerektiği, böyle bir saptama yapılmadığı takdirde ve failin kim olduğunun tesbit edilmediği durumlarda soruşturma açılmasının olanaksız olduğu hüküm altına alınmıştır.

Bu nedenle evinizin kim tarafından yakıldığına dair sanık veya sanıkların kimliğinin tesbit edilmediğinden Memurun Muhakematı Kanunu gereğince Kaymakamlığımızca soruşturma açılmamıştır.

Bilgilerinine rica ederim.

Sebahattin TOPRAK
Kaymakam V.

OVACIK KAN AĞLIYOR

Tarih 94 Ekim üçün sabahı
İlk önce yaktılar Eğrikavak'ı
Yandı küle döndü evi yatağı
Çığlıklar içinde yandı Ovacık

Çocukların sel oldu gözyaşları
Son ayrılık deyip öper taşları
Yetimler gibi eğiktir başları
Gözyaşları içinde yandı Ovacık

Erkek, kadın, kız döküldü yollara
Bölündüler ayrı ayrı kollara
ALLAH sorarmı sebep olanlara
Munzur'un makanı yandı Ovacık

Yuvadan ayrılmış yavru kuşları
Yastık diye kullanıyor taşları
Çırıl çıplaktır yoktur üst başları
Aslanlar toprağı yandı Ovacık

Vatan için savaştı ataları
Düşmanın ensesinde tokatları
Revamıdır kurusun yaprakları
Gaziler yurdudur yanan Ovacık

Göçler başladı her biri bir yana
Mazlumlar sesi yayıldı cihana
Nefret ediliyor böyle zamana
Feryatlar içinde yandı Ovacık

Tüten bacalarımız tütmez oldu
Nice gonca güllerin benzi soldu
O güzel köylere baykuşlar kondu
Dumanlar içinde kaldı Ovacık

Bu kara yazılar neden yazıldı
Kül oldu yuvalarımız bozuldu
Kara Yalçın geldi çarami buldu
Gözlerin önünde yandı Ovacık

KESKİNİ derki bu ne zulümdür
Köylerin yanması bizce ölümdür
Toprağı taşları benim gülümdür
Tarihin antikası yandı OVACIK.

Kahraman KESKİN
Ovacık

25 NİSAN-5 MAYIS TARİHLER ARASI TUNCELİYE GİDEN HEYETİMİZİN İZLENİMLERİ:

Bizimde içinde olduğumuz Hozat hat minübüsü ilçe girişinde özel tim tarafından dur işareti verildiği noktadan 50 metre aşağıda durduğu için, büyük bir azar işiten şoföre dur işareti verildiği noktaya geri gitmesi istendi, geri giden minübüs tam duracağı sırada tekrar işaret verilerek arama noktasına çağrıldı. Arabanın kapısını açan bir tim elemanı burası Hozat gümrüğüdür. Arabadan inin, tek sıraya geçin kimliklerinizi çıkarın komutunu verdi.

1995 yılı sonbaharında düzenlediğimiz; "bir günlük gelirini Tunceli Halkına Bağışla" kampanyasından elde edilen geliri, Dersim Halkına dağıtmak üzere 25 Nisan 1996 günü derneğimizden dört yönetici ve Almanya Berlin Dersim Cemaatinden bir temsilciyle birlikte Tunceli ve ilçelerinde araştırma ,ve incelemelerde bulunmak; yardımı dağıtmak için bölgeye gittik. Bölgeye yaklaştıkça baskı kendisini göstermeye başlıyor. Elazığ-Malatya arası başlayan aramalar, Tunceli il sınırından sonra yoğunlaşarak devam ediyor. Heyetimiz Tunceli Merkez, Ovacık, Hozat, Nazimiye, Mazgirt, Geyiksuyu ve Elazığ iline göç eden insanlarımızla görüştü (Pülümüre gidişimiz güvenlik nedeniylen engellendi) gidilen yerlerde toplam 1.200.000.000 (Bir milyar ikiyüzmilyon lira yardım dağıtıldı.) Bölgede yaşadığımız ve insanlarımızın yaşadığı sorunlar şunlardır:

Bölgede güvenlik adı altında tam bir baskı ve sindirme politikası hakimdir.

Jandarma, polis, özel timden oluşan güvenlik sistemi biri, birinden kopuk ve her birim ayrı telden çalmaktadır. İlçelere giden araçları aynı arama noktasında jandarma ararken, onlar inince bu sefer özel tim kontrol etmektedir. Nazimiye ilçesine giderken bindiğimiz aracı yolda jandarmanın bagaj kontrolünden sonra tam arama bitti derken, özel tim bagaj ve kimlik kontrolü yaptı, bunun gibi olaylar tüm ilçe yollarındaki kontroller de geçerlidir. Bir ilçeye giderken, eğer o ilçe doğumlu değilseniz özel sorulara muhatap oluyorsunuz. Neden geldin? Nereye gidiyorsun? Kiminle görüşeceksin? Ne görüşeceksin? İlçede kalacakmısın? Kalacaksan, nerede kalacaksın? gibi sorular uzayıp gidiyor. Nazimiye ilçesine giderken kimliklerimize polis tarafından el konuldu. İlçede "işiniz bitip dö-

Ovacık'ta Toplar

Ovacık'ta Göç

nünce alırsınız dediler". Hele Hozat ilçe girişindeki kontrol görülmeye ve ibret olmaya değerdi; "Bizimde içinde olduğumuz Hozat hat minübüsü, ilçe girişinde özel tim tarafından dur işareti verildiği noktadan 50 metre aşağıda durduğu için, büyük bir azar işiten şoföre dur işareti verildiği noktaya geri gitmesi istendi, geri giden minübüs tam duracağı sırada tekrar işaret verilerek arama noktasına çağrıldı. Arabanın kapısını açan bir tim elemanı burası Hozat gümrüğüdür". Arabadan inin, tek sıraya geçin kimliklerinizi çıkarın komutunu verdi. Kimlik kontrolü ve bagaj aramasından sonra bize yine özel ilgi gösterildi. Çünkü heyetimizde 1 kişi Hozat doğumluydu. Biz üç kişi başka ilçe doğumluyduk. Hozatlı olan arkadaşımızın, onlar benim misafirlerimdir demesinden sonra bizi bıraktı, tüm bunları seyrederken başka bir tim elemanının birimizi çağırıp "ne o alayeder gibi bakıyorsun alışamadınmı?" demesi gibi tenkitleri bolca yaşadık.

Tunceli il merkezinde akşam saat 22:00 den sonra ilçelerde de saat 20:00 den sonra dışarda olmak her an bir kurşuna hedef olmak demektir. 30 Nisan akşamı Tunceli il merkezine 5 km uzaktaki Turuşmek'de saat 21:00 de komşusundan çıkıp evine giden Hüseyin TÜMTAŞ adlı vatandaş askerin açtığı ateş sonucu öldürüldüğü yetmiyor gibi ev halkını da gece sabaha kadar karakolda tuttular. Bu gibi olaylar sıkça yaşanmaktadır. Tunceli il merkezinde ve tüm ilçelerin hakim tepelerine tanklar ve toplar yerleştirilerek bazı günler taciz atışları yapılmaktadır.

Halk üzerinde psikolojik baskı kurularak sindirilmektedir. Tunceli ve ilçelerinde 100 ile 150 bin asker, polis ve özel tim bulunmaktadır. Bahar mevsimi nedeniyle sevkiyat devam etmektedir.

Yiyecek Ambargosu: Tunceli de yiyecekten içeceğe, giyecekten ilaca herşey sıkı bir kontrole tabidir. İl ve İlçelere bağlı köyler boşaltıldığı için, il ve ilçede ticaret çökmüştür. Köylülere zaruri ihtiyaçları olan; un, şeker ve çay verilmemektedir. Her şey karneye bağlıdır. Nüfus sayısına göre tesbit edilen miktarlar dışında bir şey verilmiyor. Kazayla belirlenen miktarın üzerinde un, şeker veya çay alırsan fazlası kontrol noktalarında ellerinden alınmaktadır. Spor ayakkabı, naylon, çadır, branda gibi eşyaların satışı özel izne tabidir. Sebze ve meyve yeterince gelmemektedir. Yayla mevsimi gelmesine rağmen yaylalara gidişler yasaktır. Buda hayvancılığın bitmesi demektir.

SAĞLIK: Tunceli'de sağlık sistemi tamamıyla çökmüştür. Hastahanelerde pratisyen hekim dışında doktor bulunmamaktadır. İlçelerde sağlık ocaklarına ait binalar askeri barınak haline dönüştürülmüş. Sağlık ocaklarında ilaç bulunmuyor. Eczaneler kapalı, il merkezinde açık olanlarsa sıkı denetime tabi tutulmakta. Verilen reçeteler bölgenin mülkü amirince onaylanmadan ilaç verilmiyor. Tunceli Devlet Hastahanesinde ve sigorta hastahanesinde en basit ameliyatlar, doktor ve malzeme bulunmadığı için yapılamıyor... Acil hastalar zamanında Elazığa yetiştirilmediği için yolda ölüyorlar. Gece olan doğumlar ve rahatsızlıklarda hastahaneye veya sağlık ocağına gidebilmek için karakola baş vurup özel izin almak gerekir aksi takdirde, izinsiz sokağa çıktığında canından olma gibi risklerde vardır.

Zorunlu İSKAN: 1994 sonbaharında ve daha sonra boşaltılan köyler nedeniyle il ve ilçe merkezlerine büyük bir göç yaşanmıştır. Bu insanların köylerine geri dönmelerine izin verilmiyor.

Ovacık ilçesinde yapılan prefabrik evlerde yaşayan insanlar kışın gribal hastalıklara, yazında sağlıksız altyapı nedeniyle bulaşıcı hastalıklarla karşı karşıya kalmaktadırlar. Keza Hozat ilçesinde düğün salonu ile sağlık ocağı garajı ve belediyeye ait inşaatlarda kalıyorlar. Diğer ilçelerdede eski oturulamaz haldeki binalarda ve odunluklarda yaşamaya çalışıyorlar.

Elazığa taşınan insanlarımızın hali daha da vahim durumdadır. Ev bulamadıkları için veya yüksek kiralar nedeniyle iki, üç aile aynı evde oturuyorlar. İlçe merkezlerindeki insanlar yaz ayları nedeniyle köylerine dönmek istiyorlar ama izin verilmemektedir. Kendi memleketlerinde mülteci durumuna düşmüş bu insanlar yarınlarından umutlarını kesmişler.

Ovacık'ta prefabrik evde yalnız başına yaşamaya çalışan yaşlı kadınımız...

[redacted]

1- Köylerine geri dönmek ve yakılan evlerinin yerine yenilerinin yapılması,

2- Gıda, yiyecek, ilaç ambargosunun ve yayla yasağının kaldırılması,

3- Köylerin yakılmasına karşılık zarar ziyanların ödenmesini ve zoraki göçe son verilmesini istiyorlar.

4- Uluslararası alanda köylerini yakanların yargılanmasını, operasyonlar sırasında köylere baskı ve doğa tahribatına son verilmesini, yasakların kalkmasını, baskılara son verilmesini istiyorlar.

Biz İstanbuldaki Tunceliler Derneği olarak bugüne kadar olduğu gibi, bu günden sonrada halkımızın sorunlarına sahip çıkmaya devam edeceğiz. Metropollerde oturan insanlarımızı yaz aylarındaki izinlerini Dersimde geçirmeye ordaki insanlarımızı yalnız bırakmamaya çağırıyoruz.

Yaşlı bir Dersimlinin bize söylediği şu sözü insanlarımıza ulaştırmayı bir görev olarak görüyoruz. "Bizler çok zulüm gördük. 38 (Otuzsekizi) yaşadık. Ama hepsinin üstesinden geldik. Biz bu zulmünde üstesinden geleceğiz, yeterki sizler bize sahip çıkın BİZİ UNUTMAYIN"!

TUNCELİ KÜLTÜR VE DAYANIŞMA DERNEĞİ
(İNCELEME HEYETİ)

BÖLGE İNSANIN DİLİNDEN

KÖY MUHTARI: Köyümüz 1994 yılının Ekim ayında yakıldı, Muhtar olduğum için evimde telefon vardı. Bir kısım eşyamı kurtarmaya çalışırken telefonuda dışarıya çıkarmayı başardım. Çaresizlik içinde evimin yakılışını izlerken, millet vekilimiz SİNAN YERLİKAYA'yı arayıp durumu bildirdim. Daha başka yerlere de telefon ederek durumları anlattım.

Daha sonra bir grup köy muhtarı ile birlikte Ankara ya geldik. Başbakan ile görüştük. KÖYLERİMİZİN ASKERLER TARAFINDAN YAKILDIĞINI kendisine söyledik. Bize yardımcı olmasını, zarar ziyanımızın ödenmesini beklerken, Başbakan: "onlar bizim askerlerimiz değil, asker elbiseleri giymiş PKK'lı teröristlerdir" dedi. Bunun üzerine ben: "peki o helikopterler kimindi sayın başbakanım" dediğim de: "onlar Afkanistandan getirilmiş PKK helikopterleridir" dedi. Yanında oturan İçişleri Bakanı Nahit Menteşe söze girerek" siz köylüler ve PKK teröristleri ile iş birliği yapıp devletten para alasınız diye köylerinizi yakıyorsunuz." dedi. Ben de: "kendim askerlik yaptım askeri tanımayacak kadar cahil değilim, hatta aramızda üç kişi elbiseleri çıkarılarak sünnetli olup olmadığımıza baktılar, ayrıca alay ettiler, kadınlarımızı belden yukarı soyarak, omuzlarında sırt çantasının izi var mı? bahanesi ile tek tek bakmaya başladılar, ayrıca; askeri komutan bizi çağırdı köyleri asker kıyafetli PKK'lılar yaktı diye kağıt imzalatmaya çalıştı, fakat biz kabul etmedik". Başbakana derdimi anlatmaya çalıştım ise de para etmedi. Şimdi Ovacıkta prefabrik evlerde kalıyorum. Hiç bir gelirim yok 35 m2 lik barakalarda tuvaletsiz banyosuz ısınma ortamı olmayan şartlar da esir kampı gibi üretimden kopuk bir vaziyette yaşamımızı sürdürmeye çalışıyoruz.

Başbakan: "onlar bizim askerlerimiz değil, asker elbiseleri giymiş PKK'lı teröristlerdir" dedi. Bunun üzerine ben: "peki o helikopterler kimindi sayın başbakanım" dediğim de: "onlar Afkanistandan getirilmiş PKK helikopterleridir" dedi.

KÖY MUHTARI: Yiyecek ambargosu uygulanıyor. Bir paket sigara, iki kilo un, yarım paket çay ve bir kg şeker izin ile veriliyor. Açlık ile yüzyüzeyiz, paramızla dahi istediklerimizi alamıyoruz. Biz bu toprakları kan dökerek aldık burada ölmek istiyoruz. Altmışbeş yaşındayım bu yaştan sonrada Vallah bir yere gidemem. Bu devlet sağlığımda bana sahip çıkmıyorsa öleceğim yerde de hiç sahip çıkmaz.

KÖY MUHTARI : Arkadaşımın söylediği izine bağlı o gıda malzemeleri de verilmiyor. Göç etmezseniz acınızdan geberin, bizim için farketmez diyor devlet yetkilileri. Elektiriğimizi kestiler, akan sularımızı kestiler, çalışan yollarımızı bozdular, illaki buradan gidin diyorlar. Peki nereye gideceğiz?

KÖY MUHTARI:

7/10/1994 tarihin de askerler 12 köylümüzü alarak dağlarda beraberinde günlerce gezdirdi. Bu operasyonun 8. günün de köy muhtarımız öldürüldü. 55 hanelik köyümüz tamamen yakıldı. Kalanlar ise Hozat düğün salonunda boşaltılan oto tamirhanelerinde yaşıyorlar. Babam ve dedem bu topraklarda öldü bizde bu topraklarda öleceğiz.

KÖY MUHTARI : Yaktılar yıktılar göçerttiler, devlet bir yıldır 36 m^2 lik konut vaat etti. Onuda yapmadı. Biz devletten köyümüzü istiyoruz. Başka bir şey istemiyoruz.

KÖY MUHTARI: Elazığa göç etmek zorunda kaldım. Maddi ve manevi olarak yok edildim. 35 yaşındayım, yapacağım bir iş de bulamadım. Tunceliler genelde sosyal demokratlara oy verir idi, on-

larında iktidarda olduğu bir dönem de bunlar bize reva görüldü. Herhangi bir tepki göstermediler. Bu partinin de bize bir faydasının olmadığını gördük. Köyüme geri dönmek istiyorum.

KÖY MUHTARI: Türkiye'ye bunca Bulgar istan göçmen getirdiler. Kucakladılar öptüler, bağrına bastılar, ev ve otomobil verdiler ama bize tam tersi zulüm ve işkenceyi reva gördüler. Niçin?.

KÖY MUHTARI: Operasyon haberini alınca Elazığdan köyüme döndüm. Askerler kadın ve kızları, erkekleri bir alana toplamışlardı. Bunlar bizi öldürecek diyordum içimden. Sonra askerlere kadınları ve çocukları bizden ayırın, bari onlara dokunmayın dedim. Konuşma ulan dediler ve beni tartakladılar. Şin şivan sesleri göğe çıkmıştı, sanki Kerbela Vakası yaşatılıyordu. Bizi bir çukura topladılar. Makinalı tüfeği üstümüze çevirdiler, yanımızda pirimize: "ne olur ceddine bir kere çağır, bizi kurtarsın" dedim. Pirim bana: "ceddimin gücü bunlara yetmez, boşuna umutlanma" dedi. Kurtulduğumuza şükrediyoruz.

KÖY MUHTARI: Bir yıldan beri verilen vaatler boş çıktı. Yakılan yıkılan köylerimizin hasar tespiti yapılmadı. Ovacık Cumhuriyet Savcılığına dava açılması için verdiğimiz 400'e yakın dilekçe işleme konmadı. Başbakan yardımcısı Murat Karayalçın ve Devlet Bakanı Esat Kıratlıoğlu Ovacığa geldiklerinde bize söz verdiler: Bizlere yeni evler yapacaklardı. Halen devletin yetkili organlarında görev yapıyorlar. Kaldıki bu sözü hükümet adına vermişlerdi. Onları sözlerine sahip çıkmaya çağırıyorum.

KÖY MUHTARI : Köyümüz iki mezradan ibarettir. 1992 ilkbaharında jet uçaklarınca bombalandık. Atılan bombalar korkusu ile insanlar çığlık atıyordu. Çocuklar kaçışıyor, evlerin camları kırılıyordu. Bu olayı atlattıktan sonra 1994 sonbaharında tekrar operasyon yapılıyordu. Başında Bolu Komando Birliğinden bir yarbay vardı. Yarbay bana çevre köylerini tarif etmemi istedi. O sırada Esenevler mezrasında birden dumanlar yükseldi, bu arada helikopterde köyün üstünde dolaşıyordu. Yarbaya dönerek köyleri kim yakıyor? Komutanım dedim. O da teröristler olabilir dedi. Orada bulunan askerler bizim Türk askeri değilmi? dedim. Senin dilin çok uzamış diye cevap verdi. Sıra bizde idi. Beş dakika içinde evlerin boşatılmasını istediler. Vatandaşlar yalvardı yakardı dinlemediler. Aradan yarım saat geçmeden evlerin bir kısmını ateşe verdiler. O arada panik halinde olan köylüler eşyalarını kurtarma telaşına düştüler.

"Yiyecek ambargosu uygulanıyor. Bir paket sigara, iki kilo un, yarım paket çay ve bir kg şeker izin ile veriliyor. Açlık ile yüzyüzeyiz, paramızla dahi istediklerimizi alamıyoruz. Altmışbeş yaşındayım bu yaştan sonrada Vallah bir yere gidemem. "

Evlerimiz yakılınca barınacak yerimiz kalmadı ve batıya çeşitli şehirlere göç etmek zorunda kaldık. Bizi yerimizden yurdumuzdan edenler şunu bilsinler ki, bu Dersim'de yapılan ilk sürgün değildir. Sonda olmayacak. Biz 38 de de batıya sürgün edilmiştik. Değerlerimizden, kültürümüzden koparmaya çalışmışlardı. Ancak yıllar sonra bizler tekrar doğduğumuz topraklara geri döndük. Yakılan köylerimizin yerine yenilerini yaptık. Yaşamımızı sürdürmeye çalıştık. Şimdi ise Devlet bizimle uğraşmaktan vaz geçsin. Teröristler yaktı, siz yaktınız masallarına devam ederlerse, Bizim buna tahammülümüz yoktur. Bu halk patlamaya hazır bir bomba gibidir.

KÖY MUHTARI

Köyümüz yakıldıktan sonra, Hozat a geldik. Bir kısmı büyük şehirlere giderken 18 hanemiz halen Hozat'ta bir düğün salonunda barınmaktadır. Düğün salonu'nu hasırlarla bölerek yerleştik. Sağlığa elverişsiz, soğuk, WC. ve banyosu olmayan tek göz

Şin şivan sesleri göğe çıkmıştı, sanki Kerbela Vakası yaşatılıyordu. Bizi bir çukura topladılar. Makinalı tüfeği üstümüze çevirdiler, yanımızda pirimize: "ne olur ceddine bir kere çağır, bizi kurtarsın" dedim. Pirim bana: "ceddimin gücü bunlara yetmez, boşuna umutlanma" dedi.

bölümlerde 10.12 nüfus kalmaktayız. Kısacası sefalet içindeyiz. 94'de başlıyan güz operasyonunda bir gün karakol komutanı beni çağırarak, köyü boşaltmam gerektiğini söyledi. Köyleri bir araya getirerek Köy-Kent yapacaklarını anlattı. Bu arada Ali Boğaz mıntıkası uçaklarla bombalanıyordu. Beni Helikopterle alıp yarbayın yanına götürdüler.

Yarbay bana:

"Başbağlar köyünü neden yaktınız? dedi. Bende" Bu olay ile ne ilgimiz var. Başbağlar köyünü biz neden yakalım. O insanlarla ne düşmanlığımız olabilirki? dedim. Hiç ilgimiz olmadığı bu olaydan dolayı her köyümüzden beş kişi yargılanıyordu. Yarbay:

- "Alevi misin sunni misin"?

- "Aleviyim" dedim.

- Ana dilinde, "Mühür Kimde ise Süleyman odur" dedi.

- Mor ké komidero, sileman o. deyince:

"Bak konuştuğun dil Öz Türkçedir" dedi. Sesimi çıkarmadım.

Daha sonra köyde çatışma oldu. Üç askerin vurulduğu söylendi. Bu olay bahane edilerek, bir çoğumuzu sopalarla, döverek köyü boşaltmamızı istediler. Köyümüzü boşaltmak zorunda kaldık. Bana bunu yapan devlete çocuğumu o günlerde asker olarak gönderdim.

KÖY MUHTARI

Köye asker gelmişti. Evim damında kuruması için serdiğim cevizlerim vardı. Evimin içinde bir sürü eşyam vardı. Evi ateşe verdiklerinde, zar zor bir kat yatağı dışarı attım. Öyle bir panik içinde idim ki sırtıma aldığım yatağı dışarıdan içeriye - içeriden dışarıya getirdim götürdüm. Şaşırmıştım o anda evim alevler içinde idi. Bir yaşlı köpeğim vardı. O da panik içinde kendini evin içine attı. Alevlerin içinden bir daha çıkamadı. O an ben de kendimi Alevlerin içine atarak intihar etmek istedim. Fakat zulmün karşısında intihar eden köpeğime tanık olarak yaşamak istedim. Bende o yolu seçse idim bugün bunları duymayacaktınız.

KÖY MUHTARI

94 Ekim ayında Askerler köye geldiklerinde, hiç bir bildirimde bulunmadan, 150 kovanarımız, ağıllarımızdan bulunan koyunlarımız ve evimiz ateşe verildi. Babamı da alıp beraberinde götürdüler. Bir kaç gün sonra, babam askerlerle birlikte iken komşu köylülerimiz tarafından görülmüştü. Aradan bir yıl geçti kemiklerini dahi bulamadık. On nüfuslu aile ortada kaldı.

Savcılığa suç duyurusunda bulundum. Benden tanık ve sanık istediler. Ayrıca, babamın bankada bulunan birkaç kuruş parasınada, el koyarak vermiyorlar. Gerekçe olarak 5 yıl sürenin dolması gerektiğini söylüyorlar. Sonuç olarak demem şudur ki! Babamı köyden askerler götürdü. Kayıp olmanın sanığı da tanığıda götürenlerdir.

Bizi rahat bıraksınlar şayet durmuyorlarsa 300 Dersimli kadın bana imza verdi. Sözümüz birdir. Bu baskılar durmazsa, nasıl ki 38 de kadınlarımız zalimin eline düşmemek için kendilerini bebekleriyle uçurumlardan attılarsa, bizde bir gece, çocuklarımızı kundakta, kocalarımızı yatakta bırakarak Pertek suyuna atlarız. Belki sesimiz böylece dünya ya duyurmuş olacağız. Ya da 65 yaşına rağmen silah alır dağa çıkarım.

Rukiye KANKOTAN:

Biz onurlu ve gururlu insanlarız. Temiz gelip büyük kentlerde boyalı, süslü, püslü yoz şehir kültürüyle yaşayamayız. Bu yaşam farklılığıdır. Çünkü giyime kuşama özenen genç kızlarımız, gerekli parayı bulamayınca, ne olacak? Tabi ki kötü yola düşecekler. Bu da bizim ölümümüz demektir.

Bizi mezarlarımızdan, ziyaretlerimizden koparıp Hozat'a getirdiler. Sokak ortasında, alabildiğimiz bir kg. un 1. kg. şeker, yarım paket çay dilenciler gibi elimize tutuşturulunca, onurumuza dokunuyor. File ile caddede yürüyünce elinde oyuncağı alınmış çocuk gibi ağlamaklı oluyorum. Ayaklar altına alınan gururumuzdur, şerefimizdir, haysiyetimizdir.

Biz dilenci değiliz. Yardım almaya yalvarmaya da gelmedik. Dersimli'lere yakışır bir şekilde hesap sormaya geldik.

Bizi rahat bıraksınlar şayet durmuyorlarsa 300 Dersimli kadın bana imza verdi. Sözümüz birdir. Bu baskılar durmazsa, nasıl ki 38 de kadınlarımız zalimin eline düşmemek için kendilerini bebekleriyle uçurumlardan attılarsa , bizde bir gece, çocuklarımızı kundakta, kocalarımızı yatakta bırakarak Pertek suyuna atlarız. Belki sesimiz böyle dünya ya duyurmuş olacağız. Ya da 65 yaşına rağmen silah alır dağa çıkarım.

Siyasi Parti Temsilcisi

1956 yılından beri Tunceli'de başlatılan hadiseler günümüz 31 Eylül 1994 tarihine kadar geldi. 94'te Haydaran bölgesinde bir operasyonla başladı. Üç aile kaybedildi. Barut kokusu ve alevler içinde kaldık.

T.B.M.M. sorduğumuz sorular yanıtsız milletvekillerimiz yetersiz kaldı. Kaybolan ailelerin hayvanlarını karakola götürdüler. Sıra Ovacık'a geldi derken tüm köylerimiz bu operasyonlardan nasibini aldı.

Kuşların sık uçtuğu bir bölgede ceset olabileceği kanısıyla, bir çoban yardımı ile gittiğimiz bölge de ceset ile karşılaştık. Kuşlar ve kurtlar tarafından parçalanmıştı. Bu şahıs kaybolan 12 kişilik aileden biri idi, geri kalan 11 kişiden hâlâ haber alınamadı. Bu olay üzerine herkes Hayvanlarını yok pahasına satıp, batıya kaçtı.

T U N C E L İ

1994 KÖY YAKMALARDAN SONRA KAYBEDİLENLER.

25 Eylül 1994 de Gökçe Köyü Mirik Mezrasında öldürülenler.

1. Düzali ŞİRİN 30 Yaşında
2. Gülüzar ŞİRİN 30 Yaşında
3. Hıdır IŞIK 50 Yaşında
4. Hatun IŞIK 20 Yaşında
5. Yeter IŞIK 16 Yaşında
6. Dilek IŞIK 3 Yaşında
7. Ali IŞIK
8. Hasan ÇİÇEK 58 Yaşında (Boydaş Mezrası)
9. Aslan YILDIZ (Karaoğlan Köyü)
10. İbrahim KAVUT (Bilekli Köyü Muhtarı)
11. Nazım GÜLMEZ (Taşıtlı Köyü)
12. Müslüm AYDIN (Dülütdere Köyü) Muhtar
13. Adnan ŞEKER (Pülümür Altınhüseyin Köyü)
14. Ali KARACA (Mazgitr Güleç Köyü)
15. Beser MENEŞ (Tunceli Merkez)
16. Ahmet AKBAŞ (Ovacık)
17. Hüseyin ULUCAN (Hozat)
18. Ali GÜR (Ovacık)
19. Hıdır ÖZTÜRK (Ovacık)
20. Mehmet AKGÜN (Hozat)
21. İbrahim GENCER (Hozat)
22. İmam UZUN (Ovacık)
23. Hüseyin BİLEN (Ovacık)

Otobüs garajları-terminaller içler acısı bir durumda olan insanlarımızla kaynıyordu. Bu insanlar panik halindeydiler. Ruh halleri iyi olmadığı için sağda solda bilinçsizce dolaşıp ne yaptıklarını bilmez durumda idleri.

Onurumuz kırıldı. Bunlar Tunceli'yi bitirmeye çalışıyorlar. Bunun önüne geçmeliyiz. Bu göçü önleyip köylerimize dönmekten başka bir çaremiz yoktur.

Fethullah Hoca Neden Dersim'e 45 K yun gönd rdi?

Bu güne kadar Aleviliği dilinin ucuna almayanlar şimdi devlet eliyle cemevleri yapıyorlar. Fethullah Hocada kurban gönderiyor.

Fem dersaneleri sahibi Fethullah Gülen Tunceliye kurban bayramında kesilip halka dağıtılması için, 450 koyun gönderdi. Aracı olan belediye başkanlığına iki de araç bağışladı. Kurban dağıtımını belediye üstlendi.

İnsanlarımızın çoğu Fethullah Hocayı tanımıyor, bir kısmıda hocanın kendilerine gönderdiği kurbana anlam veremiyordu. Anlam verebilen bir kaçıda bu bize: Sivas'ta öldürülen insanlarımızın ölü yemeğidir. (no medaxe mao) Yorumunu yapıyorlardı. Bu güne kadar Aleviliği dilinin ucuna almayanlar şimdi devlet eliyle cemevleri yapıyorlar. Fethullah Hocada kurban gönderiyor. Yarın orada bir dershane açarsa şaşmayın. Birileri cellat birileri de papaz herkes rolünü oynuyor.

DERSİM VAKFININ HOLLANDA'DA KURULUŞU VE TEMEL DÜŞÜNCEMİZ

"Düşünce iyi düşünülsün
Söz iyi söylensin
İş iyi yapılsın"

- zerdüşt ve yezidlerin temel düşüncesini belirten bir söz-

Bir arkadaşım bana anlatmıştı hiç, unutmuyorum şöyle bir şeydi. "Bir Dersimli silahla oynar, iki Dersimli örgüt kurar, eğer bir üçüncü Dersimli yanlarına gelirse, o da bu örgütü bölmeye çalışır"

Bu hikayenin Dersimlilerin tam bir karakterini ortaya koyduğunu söyleyemeyiz ama haklı bir yanı da vardır, bunu kabul etmek zorundayız.

Köylerimizin yakılıp talan edilmesiyle şunu hepimiz çok acı his ettik; elimizde bir şehrimiz var, (idi), kendisine özgün has yanlarıyla; o da, düşmanımız tarafından yok edilmeye çalışılıyor. Bu Dersim'i yok etme projesi, çok eski bir Osmanlı-Türk projesidir sanırım. Osmanlı devletinin Dersim hakkında yaptığı ilk rapor 1851 yılına dayanmaktadır.

O günden bu güne bu Osmanlı-Türk devletinin Dersim hakkında tek bir düşüncesi vardır, O da şudur: Talan, katliam, jenosid ve sonuç olarak asimile.

Dersimlilerin Osmanlı-Türk devletinin tahlilini iyi yapmaları gerek ve kendi öz örgütlerini bu temelde kurmalılar, aksi taktirde yanlışlar kaçınılmaz olacaktır.

Eğer Dersimliler bir yerlerden korkup çekinip kendi öz örgütlerinin gayelerini sınırlı tutarlarsa, bunun bizi gelecekte zora sokacağı açıktır; her şeyde acık ve net tavır.

Düşmanımız tarafından yok edilen bizimdir bizi var edendir, giden ne satın alınır, ne de başka bir yerde eş değeri bulunur.

Peki, bu yokedilen ve bizi bu kadar derinden sarsan nedir yüreğimizi yakan nedir?

Hiç kuşkusuz köylerimizle beraber asıl yok edilmek istenen "Dilimiz, Dinimiz, Kültürümüz, Gelenek-Göreneklerimiz, ve Mitolojimizdir". Dersim insanını var eden ve ona bu ruhu veren bu olgulardır eğer bu olgular yok edilirse, ortada Dersim insanı kalmaz, ortada kalan iğdiş edilmiş bir "Tunç-elili" tipidir, Osmanlı-Türk devletinin istediği tip bu tiptir tabii ki, bizler böyle bir tipi kabul edemeyiz ve gayet net bir şekilde buna "hayır" deyip öz örgütlerimizi "Dersimin özünü" korumak için kuracağız.

Şunu açık ve net, söylemek zorundayız: Dersim adına kurulmuş veya kurulacak herhangi bir kuruluş eğer, Dersim'in "Özüne" hizmet etmiyorsa, o kuruluş bir Dersim kuruluşu değildir ve teşhir edilmelidir!

O halde, bu "Öz" dediğimiz nedir? "Dilimiz, dinimiz, kültürümüz, gelenek-göreneklerimiz ve mitolojimizdir" yani, Dersim insanını Dersimli yapan olgulardır veya şöylede diyebiliriz: Düşmanımızın bizden almak istediğidir.

Bizler Hollanda da Dersim Vakfını kurduğumuzda, bizi düşündüren şu olmuştur "politik olarak bu kadar bölünmüş bir topluluğun mutlaka kendi öz örgüt-kuruluşları olmalıdır ama bunu o politik bölünmeyi aşarak nasıl başarabiliriz?"

Bunun cevabı şudur; Aralık noktalarımız son derece çoktur ama, bunların üstüne tartışma bizi yan yana getirmez uzaklaştırır, eğer ortak noktalardan yola çıkarsak, kendisine "ben Dersimliyim" diyen herkesin böyle bir oluşuma "evet" demesi gerek. Ve nitekim böyle oldu. Vakfımızın temel taşlarını "dil, din, kültür, gelenek-görenek ve mitoloji" alarak koyduk. Bunu açık söyleyebiliriz ki bunda da son derece başarılı olduk.

Vakfımıza yardımda bulunan -manevi/maddi- bir Dersimli her hangi politik, ideolojik kaygıdan yardım etmiyor; o yanlızca Dersimli olduğundan bize yardım ediyor bizim hedefimiz de buydu. Bunda da başarılı olduk, diyebiliriz.

Şimdi bazı sivri zekalı Dersimli teorisyenlerimiz şunu diyorlar, hoppala bu da nereden çıktı? Dersim içinde Öz örgütlülük gerekiyormu?

Bir şehir düşünün ki, aydını, liberali, devrimcisi, demokratik iş adamı, memuru (yerlisi) ateşten, vebadan kaçar gibi, kaçmaktadır.

Bir şehir düşünün ki; bir zamanlar kutsal olan ziyaretleri, tapınakları, mezarları, aşiret evleri ayak altındadır, bomba altındadır, yasak ilan edilmiştir.

İşte bu topluluğun kendisine özgü neyi var ise yok

edilmek isteniyor. Bunda da epey yol almış bulunuyorlar. Öyle ki, ellerinden gelse "ot bitmeyecek" bir yer haline getirilmek isteniyor. Zaten ormanlarımızı hiç sıkılmadan yakıyorlar. Tanıdığımız Osmanlı-Türk devleti ancak bunu yapar, farklı bir şey beklenemez. Onlar ancak talan, tenkil, ganimeti bilirler Dersim için ek bir madde daha koymuş bulunmaktalar oda "asimiledir"

İşte bundan dolayı Dersimliler kendi öz örgütlerini geçte kalsalar kurmak zorundalar ve kendi "Özü üstünde yeşermelidirler"

Bu güzel fidanı dikerken hiç bir zaman düşmandan meted umulmamalıdır hedefi net ve açık koymalı, haklıdan ve hak yolundan katı surette şaşılmalıdır.

Kuracağımız Öz örgüt ve kuruluşları çetin bir yol beklemektedir çünkü önümüze koyduğumuz hedeflere "karınca kararınca" ulaşabileceğimizin farkında olmalıyız koyduğumuz hedeflere ulaşmak için büyük bir fedekarlık, özveri ve sabır gerekmektedir. Politik düşüncesi ne olursa olsun her Dersimlinin yardımına ihtiyacımız olduğunu unutmamalıyız, eğer bunu başarırsak büyük bir yol kat edilmiş olacaktır.

Sanırım Dersimlilerin en büyük zaaflarından biri son derece "iyi niyetli" olmalarıdır ama bundan sıyrılmak gerek çünkü cehennemin yolları iyi niyet taşlarıyla döşelidir eğer böyle giderse epey Dersimli cehenneme gidecektir bundan şüphe yoktur.

Tekrar Dersim vakfına dönersek ve temel düşüncesini özetlersek:

1- Bütün Dersimlileri kucaklıyabilmek için bağımsız olmak ama daima haktan ve haklıdan yana olmak.

2- "Temelimize" "Özümüze" hizmet çalışmalarımızın ana hattını belirleyecek (din, dil, kültür vs.)

3- Ayrılık noktaları çok olan konplex (karmaşık) bir bölge olan Dersimin birleştirici ve ortak öğelerinden yola çıkmak ve ortak bir Dersim "Hissi" oluşturmaya çalışmak.

4- İnsanlarımızın su veya bu politik düşüncenin taraftarı olarak deyil -bu zaten oluyor ve son derece normaldir- ama Dersimli olarak yan yana gelmelerini sağlamak.

5- Dersimde iki dil konuşulmaktadır, bunların her ikisininde gelişmesine eşit bir şekilde hizmet etmeye çalışmak, ama durumu son derece kritik olan Kirmancki (zazaca) özel ilgimizi alacaktır.

Ayrıca Dersimli Ermeni insanlarımızı bunun yanında unutmamalıyız. Çünkü, Ermenisiz bir Dersim tarihi veya olgusunu düşünmek doğru değildir. Gönül şunu ister bu insanlarımızın da vakfımızda yer almalarıdır.

6- Düşüncede de olsa -ama en büyük rüyamız budur ve her Dersimli bu rüyayı görmek zorundadır aksi taktirde Dersimli olamaz- Her insanımızın Dersime gidip yerleşmesini savunmak insanlarımızda bunu "ortak bir rüya" haline getirip bunu bir "misyon" haline dönüştürmek. Yani önümüzü yad ellere değil Dersime dönmeliyiz her şart altında her an Dersimi anmalıyız.

Bu noktalar Vakfımızın temel düşünceleridir diyebiliriz ve bizler buna sadık kalacağız çünkü burada ortak çıkar söz konusudur.

Dersimli kuruluş ve şahıslar acilen ne yapmalılar?

Şimdi Yanı başımızda son derece kirli bir savaş sürmektedir. Bu savaştan en çok etkilenen yerlerden biride Dersimdir. köylerimizin %90, bu kirli savaşın kurbanı olmuştur köylerin gitmesi kültürümüze vurulan 38 den de ağır ve sinsi bir darbedir. Her insanımız veya kuruluşumuz yaşlılarımızla kasete alınmış şekilde roportajlar yapmalıdır yapılacak roportajlar kesinlikle Kirmancki olmalıdır çünkü bu dili en iyi bizim yaşlılar biliyor.

Her dersimli kendi koyunun, aşiretinin, kabilesinin ve coğrafyasının tarihini araştırıp belgelendirmeye çalışmalıdır bunuda, annesiyle, babasıyla, dedesiyle yapabilir fazla ağır bir iş değildir önemli olan bunun önemini kavramaktır.

Bunu çok iyi kavramalıyız bizim tarihimiz yazılı bir tarih değil konuşulan bir tarihtir, bunuda konuşan yaşlılarımızdır o halde zaman geçirmeden bu tarihi en ince ayrıntılarına kadar araştırmayı, gerçekleştirmek gerek. Tarihimizi, kültürümüzü, gelenek-göreneklerimizi kasete almak isteyen veya bu yönde herhangi bir iş yapmak isteyen insanlarımız varise Dersim Vakfı bu insanlara Maddi veya Manevi yardımcı olmaya hazırdır bu yönde yardımımızı alabilirler.

Her yaşlımız bir hazinedir lütfen hazinelerimize sahip çıkalım aksi taktirde tarih bizi yargılarken çok kötü bir yere koyacaktır. Özellikle Türkiye'deki Dersimlilere bu yönde önemli bir görev düşmektekdir bunun farkında olalım! Özümüze sahip çıkalım çünkü özümüz dardadır.

Bizler önümüzü güneşe, hakka ve Dersime çevirdik.

Yeter ki umut kırılmasın insan zalimin önünde eğilmesin.

Söz ve kılıç zalime karşı keskin olsun!

DERSİM VAKFI (Hollanda)
ADRES : POSTBUS 1265
3800 BG AMERSFOORT - HOLLANDA
TELEFON: 00-31-(0) 33-4759080

TÜRKİYE VE DÜNYA KAMUOYU İLE ULUSAL VE ULUSLARARASI KURUM VE KURULUŞLARA...

Tunceli'de köyleri yakılan, yıktırılan ve boşaltılan bölgelerin mağdurlarıyız. Sözü edilen köyler: Tunceli ili Mazgirt ilçesine bağlı Kardere (Sülüntaş), Manikrek, Hülüman, Goman (Yaşaroğlu); Coşik, Geçitveren (Riçik) Akgüven, Faraç, Koyunuşağı (Şirhik), Komekıraç (Güleç), Hıştan (Sarıkoç) Adaçınar, Şakyan, İbimahmut, Dayılar, Kaceran, Alhan, Dağlıbel (Beroç), Öreniçi (Harabe), Otlukaya, (Pulan), Kuşhane ve Oymadal, Reşmezra köyleridir. Bu köylerde yaşayan toplam nüfus yaklaşık altı bin kişi civarındadır. 1994 Eylül'ünden başlamak üzere geçen süre zarfında devlet güvenlik güçleri tarafından yapılan köy yakma ve yıkma nedeniyle köy sakinlerinin yarısından fazlası, yaşadıkları yerleri terk etmek zorunda kalmıştır. Hâlen bu köylerde toplam ikibin civarında insan yaşamaktadır. Köylerden göçeden bizlerin köylerle ve burada yaşayanlarla hiçbir iletişim ve görüşme olanağımız kalmamıştır. Köylerimizdeki evlerimiz ürünlerimiz ve diğer eşyalarımız hakkında hiçbir bilgimiz yok. Köylere giriş-çıkışlar yasaklanmış ve askerler tarafından sürekli bir operasyonun yapılmakta olduğunu duymuş bulunmaktayız. Bu insanlık zulmünü ve yaşanan dramı yerinde incelemek üzere insan haklarına saygılı ve ben insanım diyen tüm kurum, kuruluş ve tek tek tüm insanları köylerimize ve bu bölgelere davet ediyoruz. Eğer bu zulme ve vahşete sessiz kalınırsa yakında bölgelerimde değil bir insan bir canlı dahi bulmak mümkün olmayacaktır.

Tüm Türkiye ve Dünyaya sesleniyoruz.

Güvenlik güçleri tarafından yakılan ve yıkılan yerlerimizi gelip görmelerini, inceleme yapmalarını ve zararlarımızın tespitini istiyoruz.

Bir an önce köylerimize konulan giriş-çıkış yasağının kaldırılmasını ve ailelerimizin güvenliğinin sağlanmasını talep ediyoruz.

Salt "Tunceli"li olduğumuz için maruz kaldığımız baskı ve aşağılanmanın ortadan kaldırılmasını talep ediyoruz.

Bu olayları Tunceli Valiliğinden başlayarak TBMM'ye kadar götürmemize karşın sonuç almadığımızdan dolayı bu konuda yetkili makamları göreve çağırıyoruz. Ve bu konuda kurum ve kuruluşları yetkili makamlara yönelik baskıya çağırıyoruz.

Tüm Türkiye ve Dünyaya sesleniyoruz. Güvenlik güçleri tarafından yakılan ve yıkılan yerlerimizi gelip görmelerini, inceleme yapmalarını ve zararlarımızın tespitini istiyoruz. Bir an önce köylerimize konulan giriş-çıkış yasağının kaldırılmasını ve ailelerimizin güvenliğinin sağlanmasını talep ediyoruz.

Yapmış olduğumuz müracatlar nedeniyle bize karşı yoğunlaştırılmış baskının kaldırılmasını ve baskı yapan güvenlik birimlerinin yargılanmasını talep ediyoruz. Uygulamalara zemin yaratan ve bunları onaylayan TC. Hükümetinin istifasını talep ediyoruz.

Bu taleplerimiz doğrultusunda,

Türkiye'de ve dünyada insanlık adına çalışma yapan ve hizmet veriyorum diyen demokratik kitle örgütlerini mesleki kuruluşları, sivil örgütlenmeleri ve oluşumları,

ulusal ve uluslararası basın ve yayın organlarını TC. Hükümeti üzerinde baskı oluşturmaya bu saldırıları durdurma doğrultusunda çalışmaları yapmaya ve bu sorunu tüm dünyaya duyurmaya davet ediyoruz.

Tunceli genelinde il ve ilçe merkezi dahil olmak üzere 317 köy 400 mezra, kısmen ve tamamen evleri tahrip edilmiş, yıktırılmış, yakılmış ve boşaltılmıştır.

Tunceli Mazgirt ilçesine 25 Mayıs'tan itibaren başlatılan operasyon sonucu bir çok köyün yakıldığı ve boşaltılmaya hazırlandığı bu nedenle karşı karşıya bulunduğumuz bu feceât-ı kamuoyunun, basının, demokratik kitle örgütlerinin bilgilerine sunuyoruz.

Bu insani görev doğrultusunda emek vereceklere şimdiden teşekkür ve saygılarımızı sunarız. 1995

Tunceli genelinde il ve ilçe merkezi dahil olmak üzere 317 köy 400 mezra, kısmen ve tamamen evleri tahrip edilmiş, yıktırılmış, yakılmış ve boşaltılmıştır. Tunceli Mazgirt ilçesine 25 Mayıs'tan itibaren başlatılan operasyon sonucu bir çok köyün yakıldığı ve boşaltılmaya hazırlandığı bu nedenle karşı karşıya bulunduğumuz bu feceât-ı kamuoyunun, basının, demokratik kitle örgütlerinin bilgilerine sunuyoruz.

Dersim nam-ı diğeri Tunceli halkının şikayet mektubudur. Dersimde açlığa mahkum altmışsekiz bin insanın sesidir.

Dersim sınırları içinde yaşayan halk büyük bir baskı, zulüm ve açlık ile karşı karşıyadır. Bu şu anda Bosna-Hersek'te yaşanan insanlık dramından daha ürkütücü boyutlardadır. Bunun nedeni Dersim halkının Kürt, Alevi, ilerici ve humanist niteliklere sahip olmasıdır. Dersim halkı bu özelliklerinden dolayı her zaman Türkiye'de gericiliğin temel kaynağını oluşturan siyasal oluşumların hedefi olmuştur. Türkiye Cumhuriyeti'nin 30 seneden beri irticai temele dayalı bir yönetimle yönetildiği Türk ve Dünya kamuoyunca bilinmektedir.

Dersim Halkı da 30 seneden beri bu gericilikle mücadele etmektedir ve insan ve hak eşitliğine dayalı demokratik bir hukuk düzenini savunmaktadır. Bunun için Dersim halkı cumhuriyet tarihi boyunca çeşitli defalar katliamlar, idamlar, köy boşaltmalar ve sürgünler ile karşı karşıya kalmıştır. Bunların en vahimi de 49. ve 50. hükümetler döneminde uygulanmıştır. Bu hükümetler döneminde yargısız infazlar, gözaltında kayıplar ve toplu katliamlar yapılmıştır. Ve yapılmaktadır. Sadece Dersim'de 317 köy, 409 mezra boşaltılmış ve yakılmıştır. Dersim'de bulunan özel tim elemanları sivil halka en ufak şeyi bahane ederek saldırmaktadır. Şu anda uygulanan yöntemlerden biri de uygulanan gıda ambargosu ile tüm Dersim'de görev yapan çeşitli kademelerdeki resmi görevliler ve bakanlar kurulu üyeleri tarafından da kabul edilmiştir. Medya da bu olayları dar çerçevede olsa dahi kamuoyuna duyurmaktadır. Buna rağmen yapılan bu zulüme herhangi bir önlem alınamamaktadır.

Bu uygulamaların sona erdirilmesi için Cumhurbaşkanlığı, Başbakanlık, İçişleri ve Adalet Bakanlıklarına yapılan müracaatlardan hiç bir sonuç alınamamıştır.

Cumhuriyet Baş Savcılığına bu konuda suç duyurusunda bulunulmasına rağmen herhangi bir adli tahkikat yapılmamıştır ve yapılmamaktadır.

İç Hukuk yollarının denenmesi ve hiç bir sonuç alınamaması üzerine bu olayların Birleşmiş Milletler, Avrupa parlamentosu ve Avrupa insan hakları komisyonuna götüreceğimizi TC. Hükümetinin bilgilerine sunuyoruz. Saygılarımızla. 02.10. 1995

Köyler Birliği Tertip Derneği Komitesi

DERSİM'DE ALEVİLİK VE DEDELİK KURUMU

Dersim Ortaçağda, Osmanlı Yavuz kılıcından kurtulanların sığınak yeridir. Osmanlı askerlerinin giremediği bölge.

Yüzyıllarca yöre halkının devletten ayrı olarak kendi yönetimini gene kendi içinden çıkan yöneticileri- (Dede-Ağa ikilisi) ile sürüp günümüze kadar getirdiler. Dersimde Aleviliği yaşatıp günümüze getiren kuşkusuz dedelerdi. Ama, Aleviliği Yunustan, Hacı Bektaştan, Pir Sultandan alıp günümüze kadar, arı olarak getirmişler mi?

Bu soruya cevabım hayır'dır. Çünkü Anadolu'da başta Muhyeddini Arabi (Şeyhül Ekber) olmak üzere Hallacı Mansur, Fazlullah Hurufi, Seyit İmadettin nesimi, Hacı Bektaşi Veli ve Yunus Emre, Şah Hatayı, Pir Sultan Abdalı ve sonraki yıllarda yetişen Alevi Bektaşi şairlerinin düşünceleri olarak getiremediler.

Egemen Mezhep Aleviliği gene kendi içindeki dedelerle kirletmeyi başarabildi. Gerçekler yazıldığında çıkarı elden giden hırçınlaşır, insanada saldırır ama olsun, Araştırıcılar yan tutmadan gerçekleri yazarsa doğru olan ortaya çıkar. Dedelik kurumunu, yazmadan önce bir kaç önemli gerçeğe değinmek istiyorum.

UZAKTAN GELEN SESİN YAKINLIĞI

Göğsünde koca bir Dünya atıyor, duyuyor musun? Çocukluktan kalan günlerin sevinci yankılanıyor bu ilkyaz güneşi içinde. Ve herkesin güneşi yine kendi içinde.

Avcunda bir kuşun kanat çırpınışları; terli bir kuşun gözyaşlarıdır o. Uçmak ve varmak için o varılması gereken yere, biliyorsun önce parmak uçlarının deymesi gerekir yere.

Yıllar geçer gözlerinin perdesinden, umudun o ilk şarkısı tüter aklında hâla; sancı, doğurmak için kendini yeniden, duyduğun uzak sesin gölgesidir üstünde.

Ömrün ömrüme sürgülenmiştir. Dağlar bir el tutumudur, etekleri kahverengi aşk gezintileri. Biryerlerde silahlar atılır, birileri ölür, birileri bilerek ölür.

Lacivert yırtmacı rüzgârda savrulunca denizin, mercanlar parlar ayışığında derine doğru kaçar yosunlar. Umut, hep derinlerden doğar. Umut, karanlığın çakmağıdır, elinin hünerine bağlıdır.

Ağzında bıçaktan geceler yatıyor. Kentlerde uykulu gözleriyle işçiler, geleceğin kağnısını çekiyor ağır ve yorgun. Ağır ve yorgun mahallelerde hızlı ve neşeli sesin tohumları besleniyor. Uzaktaki ses, ne aşinadır kulaklarımıza.

Sen, bu aşina sesin bütün melodilerine uyan büyük bir uyumsun. Göğsündeki Dünyayı her gün yeniden uyandırıyorsun. Trenlere binip gidiyorsun o sesin yakın sularına; o sular pencerelerinden giriyor içeri. Kapıları kapama, sürgüleri çöz, bütün ihbarların üstümüzdeki izleri onurdur. Uyanan Dünyanın yıldızlarını unutma.

Unutma, bir de unutturma. Bütün doğruları ve bütün haklılıkları en kesin çözümün en keskin sesiyle karşıla.

Uzaktan gelen sesin yakınlığı... Kendine dönen yüzünün güzelliğidir bu; bildiğin ve tanıdığındır. Üstelik, eksiği yok fazlası var, bu ses senin çocukluk sevincindir.

Hakan ÜNAL

Bende dede çocuğuyum bugün kendi toplumum içinde, toplumun gelenek-görenek (İnancı) gibi değer yargılarını yaşatırken, üzerimde çok önemli görevim var. devam edilişinde tabii çıkarımda var. Geçmişte dedelerimin elinde Selçukludan veya Osmanlıdan, dedelerime verilen soy ağacı yok (secere). Bizim seceremiz ve bizim soyumuzu yücelten gene taliplerimizdir. Bundan 6 ay önce idi amcaların hakkında geçmişte yapılan bir hatayı anlatırken taliplerden biri bana; 'Sen onları kötüleyemezsin ben onlardan şefaat bekliyorum' dedi. İşte bu nedenle benim soyumdan gelen, Seyyit Cemallilerden, bilgisi olsun olmasın, bu ilgi karşısında, şımarır. Kendisinde uluhiyet olduğunu sanır. Okur üfler ip bağlar. Bir bunalım ve çıkmaz içinde olan kimse, bir umutla bu bilgisizlere, (gerçeği bu uyanakları) körü körüne bağlanır. Bu tür insanlar, bugün, bizdede var Kureşenlardada, Babamansurlardada, Sarı Saltıklardada, Ali Abbaslarda da var.

Ayrıca Soy ağacını Muhammede ulaştırırken, baba ve anneyi gözönüne alırsak: Bir çocuğun taşıdığı genler yanlız babanın değilki anneninde katkısı var. Günümüz Dedelerinin hangisinin annesi nenesi Kürt-veya Türk kızı değil. Bütün dedeler Türk-Kürt ve Acem yegenidir. Rum ve Ermenilerden evlenen de yok mu sanıyorsunuz?

Daha Önce Nefes Dergisi 21'nci sayısında yazmıştım. Burada da değinmemde yarar var.

Benim Baba annem Gülizar, Ana Kürt kızı, Medê nenemde Kürt kızı, dedelerim Seyyit Hüseyin ve Seyyit Hıdırın anneleri Elif Anada Kürt kızı.

Şimdi BEN, ben kimim? Arapmıyım Kürtmüyüm?

Ben Kimim?...

Sevgili Canlar. Dedeleri kötülemek için yazmıyorum. Geçen gün Gazi Mahallesinde, Sivaslı bir Alevi genci, bir kağıda bir takım sologanlar yazmış. En sonki:

Yaşasın taliplerin dedelere karşı direnişi.

Çocuğa dedimki, oğlum, (çocuk dediğim 25-30 yaşlarında) dedeleri siz talipler sırtlıyorsunuz. Onlar zorla sırtınıza binmediki.

Soy Ağaçları.

Dedelerin soy ağaçları hakkında en güzel araştırma Nejat Birdoğanın kitabı. Alın okuyun. (Balkanlarda ve Anadoluda Alevi Yerleşmesi).

Nejat hocanın araştırmasına göre dedelerin soy ağaçları Kerbela, Selçuklu ve Osmanlı kaynaklıdır. Alaattin Keykubatın imzalayıp verdiği secereler bugüne kadar saklana bilmiş. İşin ilginç yönü Osmanlı padişahı IV. Muradın onayladığı soy ağaçları var.

Ayrıca II. Mahmudun bile onayladığı soy ağaçları var. O II. Mahmut ki Alevilerin kökünü kurutmaya çalışan padişah...

Baki Öz hocanın derlediği, Alevilikle ilgili Osmanlı belgeleri, herşeyi gün ışığına çıkarıyor. Alevilik günümüzde arı değil. Şöyleki.

(Arı Berrak Saf.)

Ana kaynak Hacı Bektaşi Veli'den gelen yol bize arı olarak ulaşmıyor. Yanılan katılan dereler Aleviliği kirleten derelerdir. Her ne şekilde olursa olsun, bugün Aleviyim diyen her aydının görevi bilimsel vurgularla bu ortadaş kirlenmeyi görmeli. Alevi Bektaşi felsefesini anlatarak günümüz ve sonrası topluma aktarılması için çaba harcamalıdır. Unutmayalımki Aleviyi yöneten el ilahi el değil kendi elidir. Hiç bir dede Cemevleri çoğalıyor diye sevinmesin Cemevini yönetecekleri dede olacağı gibi bir kuralda yok... Gelecek sayıda nasib olursa dedelik kurumunu şartlarını yazacağım, 20. Nisan 1996

Hayri Dede

Halıcıoğlu İstanbul

Yeni insan tipini yaratmada çocuk yetiştirmenin önemi

Çocuk yetiştirmenin bir sanat olduğunu kabul etmek zorundayız. Bir bezi işlerken nasıl güzel olmasını istersek, bez üzerindeki her küçük deliği dikkatle motiflememiz gerekiyorsa, çocuğuda yetiştirirken aynı şekilde işlemek zorundayız.

Yeni insan tipi...

Evet, ezen ve ezilenin olmadığı, kadın-erkek ayrımının yaşanmadığı, salt kadın olduğu için ikinci hatta üçüncü sınıf insan muamelesi görmediği, kadın olduğu için önce erkek kardeşinin veya ağabeyinin ve babasının, sonra kocasının, daha sonra oğullarının koruması altında olmadığı, ve hayatına onların yön vermediği, kısacası tüm hayatı boyunca bir erkeğin gölgesi koruması altında yaşamak mecburiyeti olmayan, yani insana insan olmanın gerektirdiği değeri verebilmek, insanın layık olduğu gibi yaşayabilmek için, o özlenen güzel güne ulaşabilmek için, süreci çabuklaştırmak, devrimcilerin görevidir.

Bu süreci çabuklaştırabilemek içinde insanın umursamazlıktan sıyrılıp, sorgulayan, araştıran bir insan olması, kendisini değiştirip, dönüştürüp, yenilemesi gerekir. Yani ilk etapta kendi bazında yeni insan tipini yaratmaya çalışmak zorundadır. Bunu yerine gîterebildiği süreçte hem kendisinin, hem de çevresindeki insanların daha mutlu olacağı kesindir. Böylesine kendisini yenileyebilen bir insanın çocuğunada yaklaşım kesinlikle farklı olacaktır. Halkımızın deyimiyle "Allah açtığı boğazı boş bırakmaz!" düşüncesiyle çocuğun büyüme aşamasında salt karnının doyması, sırtının giyinmesi ile bir çocuğun tüm dünyasının yaratılmasının ve yetiştirilmesinin mümkün olmadığını görecektir.

Kendini bu aşamaya getirmiş bir insan geleceğimizin temsilcisinin çocuklarımız olduğunu görecektir. Ve "biz nasıl yetiştiysek onlarda büyür gider işte" düşüncesinden sıyrılır.

Çocuk yetiştirmenin bir sanat olduğunu kabul etmek zorundayız. Bir bezi işlerken nasıl güzel olmasını istersek, bez üzerindeki her küçük deliği dikkatle motiflememiz gerekiyorsa, çocuğuda yetiştirirken aynı şekilde işlemek zorundayız. Aksi taktirde gelecekte çocuğumuzun olumsuzluklarından, hayatta başarılı olamamasından, iletişimsizliliğinden, mutsuzluğundan ilk önce kendimizi sorgulamamız gerekecektir. Aynı zamanda onun mutsuzluğu bizi de mutsuz edecektir.

İşte tüm bu gerçeklikler göz önündü bulundurularak "yeni insan" tipini yaratmada, çocuk yetiştirmenin önemi kesinlikle göz ardı edilemez.

Hele birde çocuklarımızın özelliklede, yetişme çağında yoğun olarak burjuvazinin yoz kültürü ile devamlı iç içe olduğunu göz önürde bulundurursak, özlemini duyduğumuz, mücadelesini verdiğimiz güzel günlere ulaşmayı çabuklaştırabilmek, yarınlarımıza sahip çıkabilmek için çocuklarımızın eğitiminin ne kadar önemli bir rol oynadığını daha da rahat görürüz.

Düşünün bir kere çocuk yaklaşık 3 yaşından itibaren televizyona ilgi duymaya başlıyor. Böylece artık yavaş yavaş burjuvayız kültürü ile kucaklaşmaya başlıyor. Televizyonda ki reklamlar, içeriği sıfır saçmasapan filmler, kadınların meta olarak kullanılması çocuğumuzun kişiliğini yavaş yavaş etkilemeye başlıyor. Derken okul çağı geliyor. Okulda aldığı içeriği boş, çarpık eğitim sistemi çocuğun kişiliğini daha da perçinleştiriyor. Tüm bunlara sürekli sosyal ilişkide olduğu çevresini ilave edersek, işte çocuğun kişiliği ortaya çıkıyor. Daha sonra büyüyüp hayata atıldığında, gerçek hayatın acımasız gerçekleriyle karşı karşıya kalınca, çocuğun başarısızlıkları, mutsuzluğu ard arda gelir.

Tüm bu gerçeklikler içerisinde, çocuk, aileden de gereken ilgiyi görmediği taktirde hem gelecekte ço-

cuğumuzun felaketinde, hem de sınıf mücadelesinin hızlanması yönünde nasıl bir engel teşgil etmekte büyük rol oynadığımızı kabul etmek zorundayız.

Çocuk eğitiminde özellikle uyguladığımız metod "böyle olmaz", "şöyle yapma", "böyle konuşma ayıptır", "filan çocuk şöyle, sende öyle ol" vs. vs. bu tür yasaklamalar, nasihatlar, kıyaslamalar. Bunlar bizim çocuk eğitiminden ne anladığımızı bariz bir şekilde göstermektedir. Oysa çocuk salt nasihatlerle eğitilmez. Bunların yerine çocuğumuza açıklayıcı, öğretici, inandırıcı, ikna edici olmak ve onun kendine olan güvenini kazandırmak önemli bir noktadır.

Çocuğun sorunlarıyla ilgilenmek, onu anlamaya çalışmak, sağlıklı, sıcak, yakın ilişkiler kurmak, çocuğun kişilik gelişimini olumlu yönde etkileyeceği gibi, çevresiylede sağlıklı ilişkiler kurmasını kolaylaştıracaktır. Çocukla diyaloglarda, ona önem verildiği, düşüncelerine önem verildiği gösterilmelidir.

Çocukla ilgilenmeli, yanlızlığa mahkum edilmemeli, zaman ve ortamında uygunluğu göz önünde bulundurularak, şakalaşma, oyun oynama, sohbet etme, sorulara karşılık verme, şeklinde gelişen diyaloglar çocuğun bize yaklaşımında önemli etkenler arasındadır.

Çocuğun her isteğini yerine getirmek kadar her isteğini red etmekte doğru değildir. Her isteğini yerine getirmekle çocuk, şımarık, hiç bir şeyden memnun ve mutlu olmayacağı gibi, her isteğini red etmekte çocuğun, mutsuz, kişilliksiz ve kendine güveni olmayan birisi olarak yetişeceğini unutmamak gereklr. Örneğin; çocuğun televizyon izleme isteği olumlu karşılanmalı ama bunu belirli zaman sınırıyla ve bu sınırı açıklayıcı bir dille anlatarak müsade edilmelidir. Her alış-verişe gidildiğinde bir oyuncak veya çikolata-şeker isteyen bir çocuğa her defasında her istediği alınmamalı, istediği şeyin kendisi için ne derece yararlı olup olmadığı veya istediği oyuncağın ve bu tavrın yaşına uygun olup olmadığı, çok miktarda şeker-çikolata yemenin sağlığına uygun olmadığı tüm istekleriniide ekonomik açıdan yerine getirmemizinde mümkün olmadığını kendisinin ihtiyacı olan şeyleri ancak alabileceğimizi çocuğa uygun bir dille anlatmaya çalışarak, insanların her arzusuna, her isteğine ulaşabilmelerinin mümkün olmadığını bu istek ve arzulardan ancak bir bölümünün gerçekleşmesinin mümkün olduğunu öğretmemiz gerekir.

Bu arada çocuk eğitiminde önemli olan noktalardan biriside, çocuğa paylaşmasını öğretmek, onun egoist bir insan olarak yetişmesini engellemeye çalışmaktır. Çocuk sahip olduğu şeyleri başkaları ile paylaşmasını öğrenirse daha kolay mutlu olabilecek, bencil ve egoist geçimsiz bir insan olmayacaktır. 2 yaşından itibaren oyuncakları ile oynamaya başlayan çocuk, genelde bu yaşta oyuncaklarını düzenli bir şekilde kullanmasını bilemez, onları, kırar, döker, dağıtır. Daha ilk günlerden itibaren buna müdahale etmek gerekir. "2

yaşındaki çocuk ne anlayacak" deyip es geçmek kesinlikle yanlıştır. Burada halkımızın "ağaç yaşken eğilir" sözünü anımsayalım. Çocuklar genelde çok küçük yaşlarda, algılama kabiliyetleri çok yüksektir. Biz bunu anlamayabiliriz, ama tamda o yaşlarda çocukların bizim zayıf noktalarımızın nasıl yakaladıklarını ve kullandıklarına biraz dikkat edersek çok rahat görebiliriz. Örneğin bırakın 2 yaşındaki çocuğu, henüz bir-kaç aylık bir bebeği alalım ele. Bebek eğer tarafımızdan kucağa alıştırılmışsa, kendisi ile ilgilenilmediğini anladığı an, basar yaygarayı. Bizde "aman ağlıyor, bir şey olur" (özellikle erkek çocukların çok ağlamasının iyi olmadığıda söylenir) düşüncesiyle susturmak için hemen kucağımıza alırız. Kucağa gelir gelmezde yaygara kesilir. Oysa biz onu hemen kucağımıza almak yerine, onu oturduğu veya yattığı yerde farklı şeylerle oyalamaya uğraşsak, süreç içinde bu huyundan kesinlikle vazgeçecektir. Çünkü ne kadar ağlarsa ağlasın, gereksiz yere onu kucağımıza almayacağımızı, onu her an kucağımızda taşıyamayacağımızı anlayacaktır. İşte çocukların, büyükler üzerinde egemenlik kurmaya çalışmaları, onlara her istediklerini yaptırma çabası daha bu yaşlarda, küçük bir bebekken başlar. Bu anlamda bu yaşlarda çocuklarımızda iyi bir diyalog kurar, bunuda süreç içinde iyi devam ettirebilirsek problem olmaz. Ama bir yerlerde yaptığımız ufak-tefekte olsa hatalarımız, çocuğumuzun yanlış eğitilmesine sebep olacaktır.

Bu anlamda "bu çocuk henüz kaç aylık... yaşında. ben bunu çocuğa nasıl anlatayım; bu yaştaki çocuk ne anlar" yaygın düşüncesinden kesinlikle vazgeçmek zorundayız. Biraz rahatlığımızdan fedakarlık edip, aşırı davranışlardan da vaz geçersek her şey yoluna girer. Çocuğun bu gün henüz çocuk olduğunu ama yarının büyüğü olacağını kesinlikle unutmamamız gerekir. Çocukla konuşurken onun anlayabileceği bir dilde, ama onu karşımızda bir büyük olarak görerek konuşmalıyız. Bu anlamda oyuncaklarını kırıp, döken, dağıtan, çocuğa bunun kesinlikle doğru olmadığını, aynı oyuncaklarla daha sonra tekrar oynamak isteyeceğini, hatta kendisi büyüdükten sonra bu oyuncaklarla diğer kardeşlerinin veya başka çocuklarında oynayabileceğini kesinlikle anlatmak zorundayız. Böylece çocuk oyuncaklarını yıpratmadan oynamasını, dahası oyunu bittikten sonrada toplaması gerektiğini öğrenecektir. Böylece çocuğa sorumluluk duygusunu yavaş yavaş aşılamaya başlamış oluruz.

Çocuk 6 yaşına geldiğinde artık arkadaşlığın önemini kavramaya başlamıştır. Ama bu yaşa kadar çocuğa sorumluluk ve paylaşmayı öğretemediysek, arkadaşları ile oynamayı çok istemesine rağmen, geçimsiz olacaktır ve iş oyuncaklarını yada severek yediği bir şeyi paylaşmaya geldiğinde sorunlar çıkacaktır. İyi ve güzel olan şeylerin hep kendisinin olmasını ister. Bu gayet doğaldır. Bu durumda bu oyuncakların veya yiyeceklerin kendisine ait olduğunu ama diğer kardeşleri veya arkadaşlarınında buna ihtiyacı olduğu, onun anlıyacağı bir dille anlatılmalıdır.

Kısaca çocuk eğitiminde, her alanda üzerinde durmamız gereken nokta, çocuğun kendisine güven kazanmasını ve sağlam bir kişiliğe sahip olmasını sağlamaya çalışmak olmalıdır.

Güzel yarınları yaratmak ve sahip olmak noktasında samimi isek, ilk önce iki cinsin birlikteliğinin sağlıklı olmak zorunda olduğunu kabul etmeliyiz, ardından da böyle güzel birlikteliklerden oluşan çocuklarımızı, güzel yarınların yaratıcısı olarak görüp, şimdiden bu güzel yarınların alt yapısını çocuklarımızda oluşturalım.

Yazımızın başında da belirtiğimiz gibi, yarınlarımızı yani geleceğimizi çocuklarımıza, gençliğe emanet edecek olduğumuza göre, çocuklarımızı ne kadar sağlıklı, nitelikli kişiliğe sahip olarak yetiştirirsek, geleceğimizide o kadar sağlıklı ve güzel olacaktır.

Ve yine unutulmamalıdır ki; evde birlikte yaşayan fertlerin her birisi ayrı telden çalarken, sağlıklı bir birliktelik yaşanmazken, ne çocuklarımızı sağlıklı yetiştirebiliriz, ne de kitleleri sağlıklı bir şekilde örgütleyebiliriz. Çünkü, kendimizi değiştirip, dönüştürmeden, kendi başımızda "yeni insan tipini" yaratmadan, kitlelere iyi bir öğretmen olabilmemiz mümkün değildir.

Güzel yarınları yaratmak ve sahip olmak noktasında samimi isek, ilk önce iki cinsin birlikteliğinin sağlıklı olmak zorunda olduğunu kabul etmeliyiz, ardından da böyle güzel birlikteliklerden oluşan çocuklarımızı, güzel yarınların yaratıcısı olarak görüp, şimdiden bu güzel yarınların alt yapısını çocuklarımızda oluşturalım. Bu adımın; devrim sürecini çabuklaştırmada, atılan önemli adımlardan birisi olduğu, hiç bir zaman göz ardı edilmemelidir.

- Güzel yarınlarımızın yaratıcısı çocuklarımızdır.

- Güzel günlere duyduğumuz özlemi bir an önce sona erdirebilmek için biraz daha özveri, biraz daha gayret!...

NOT: Bu yazı *"Yeni Kadın"* Dergisinden kısaltılarak alınmıştır.

Platform Gözüyle Yöre Dernekleri

Bilindiği gibi dernekler, belli bir amacı paylaşan kişilerin sorunlarını ortaklaşa çözmek amacıyla 2908 sayılı dernekler kanununa göre kurulan gönüllü örgütlenmelerdir.

Kurulan dernekler çok çeşitli amaçlar taşıyabilirler. Örneğin ekonomik, demokratik, kültürel ve sosyal vb. gibi. Yazımıza konu olan yöre derneklerinin ortak özelliği, hemen hepsinin, kültürel ve sosyal yardımlaşma amaçlı kurumlar olmalarıdır.

Dernek faaliyetlerinin sınırlı ve daha çok feodal bir görüntü sergilemesi bu derneklerimizin sivil toplum kuruluşları olarak işlevini azaltmaktadır.

Yazımızın amacı yöre derneklerimizin geri anlayışlardan kurtarılarak demokratik birer kitle örgütü işlevi görmeleri için öneriler sunmaktır.

YÖRESEL DERNEKLERİN EKONOMİK VE SOSYAL TEMELLERİ

Ülkemizde özellikle son 10-15 yılda yaşanan ekonomik ve sosyal olaylar kırsal kesimde yaşayan nüfusun hızla kentlere taşınmasına neden olmuştur. Sanayinin gelişmesi sonucunda köylülüğü eritmesi gibi doğal nedenlerin yanında, özellikle devlet eliyle ülkenin belli bir kesiminde yürütülen haksız savaşta bir çok yerleşim alanı yakılıp yıkılmış ve boşaltılmıştır. Bu gün başta İstanbul olmak üzere bütün metropol kentlerimize hızlı bir göç vardır. Çok farklı kültürlerin ve yörelerin insanları büyük sıkıntılarla kente yerleşme aş ve iş edinmeye çalışmaktadırlar. Sonuçta çarpık kentleşmeden kültürel yozlaşmaya, eğitimden sağlığa kadar çok sorun yaşanmaktadır. Halkınız öz kültüründen koparılarak gerici ve emperyalist yoz kültürün etkisine itilmektedir. Son yıllarda gerici şoven ve dinci akımlar devlet desteği ile hızla örgütlenmiştir. Buna karşılık ilerici ve demokratik örgütlenmeleri her fırsatta baskı altında tutulmaları ve halk muhalefetini yeterince örgütleyip sisteme alternatif olamayışları daha geri düzeyde örgütlenme modellerini artırmıştır.

Bizler sorunlarımızı doğru tahlil edip buna göre örgütlerimizi geliştirdiğimiz sürece başarılı olabiliriz.

DEMOKRATİK KİTLE ÖRGÜTLERİ OLARAK YÖRE DERNEKLERİ

Genel olarak demokratik kitle kuruluşları toplumun çeşitli kesimlerini birleştiren ekonomik, demokratik, siyasi ve kültürel kuruluşlardır. Toplumun bu taleplerine sahip çıkarak onları örgütleyen dayanışma merkezleridir. Siyasi partiler, sendikalar, dernekler ve diğer sivil toplum örgütlenmelerinin demokratik yani gönüllü kuruluşlar olmaları her aşamada seçim esasına göre yapılanmaları ve gerçek demokrasiyi savunmalarından gelmektedir.

Derneklerimiz en başta üyelerinin çeşitli haklarını sisteme karşı savundukları ölçüde demokratik yapıya kavuşacaklardır. Örgütlerimizi demokratik işleyişe kavuşturmak, üyelerimizin söz ve karar sahibi olmalarını sağlamak, oluşturacağımız kurullar ve komisyonlarımızın seçimle oluşturulması ile mümkün olacaktır.

Üyelerimizin çağdaş, ilerici, haklarının ve sorumluluklarının bilincinde birer yurttaş olmalarının sağlanması, demokratik yaşayışın öğretilmesi ve savunulması, derneklerimizin görevlerindir.

Derneklerimiz toplumun kazanılmış temel hak ve özgürlüklerinin savunucusu olmalıdır. Üyeleri ve hitap ettiği kesimler de dini etnik, vb. gibi ayrımlar yapmamalı, genel demokrasi mücadelesi yürütmelidir.

YÖRESEL DERNEKLERİMİZİN KÜLTÜREL PROGRAMLARI

Kuruları derneklerimizin bir çoğu kültürel amaçlıdır. Kültür geçmişten geleceğe uzanan geniş bir yelpazedir. Bir yaşayış biçimi, bir sanat tarzı ve düşünce biçimidir. Diğer bir deyişle insanlığın geçmişten bu güne kadar yarattığı değerler bütünüdür. Yöre derneklerimiz bu kültürün birer parçasıdır. Her birinin kendi yöresine ilişkin güzellikleri, yaşatılması ve geliştirilmesi gereken kültürel değerleri vardır.,

Buna karşılık bu gün özellikle bizim gibi az gelişmiş ülkelerde emperyalist ve yoz kültürün büyük bir baskısı söz konusudur. Görsel ve yazılı basın ve hatta okullar dahil bütün alanlarda toplumumuz yozlaştırılmaktadır. Hakkını aramayan, düşündüğünü söyleyemeyen, temel insani değerlerden yoksun bireyler yetişmektedir. Egemen kesimlerin istedikleri de budur - Tarih boyunca bu hep böyle olmuştur.

Ancak, Halk kültürünün onurlu ve yenilmez gücü, her zaman doğrudan yeniden, haktan ve haklıdan yana olmuştur. Tarihimiz Bunun seçkin örnekleri ile doludur. Hallacı Mansur dan Nesimiye, Pirsultan dan günümüze kadar düşünceleri ve halkının çıkarları için canını veren yiğitlerin kanı henüz kurumamıştır.

Derneklerimiz bu iki çizgiyi iyi tesbit etmeli, çalışma ve eğitim programlarını buna göre oluşturmalıdır. İnsanı ve toplumu geliştirmeyen gerici gelenek ve göreneklerin yaşatılmasının araçları olmamalıdırlar. İnsana ait değerleri ön plana çıkaran ve geliştiren programlar uygulamalıdırlar. Bir çok yöremizde hâlâ aşiret, ağalık, kan davaları vb. gibi feodal anlayışlar mevcuttur. Hiçbir bilimsel yanı olmayan geleneklerimiz vardır.

Derneklerimiz halk kültürünü geliştirmeyi hedeflemeli, bulundukları alanda bilimsel temelde çalışan kültür merkezleri olmalıdırlar. Diğer yöre dernekleri ve demokratik kuruluşlarla iletişim içinde çalışmalıdırlar.

Tunceli Kültür ve Dayanışma Derneği
Tokat Dernekler Platformu
Divriği Kültür Derneği
KAYY-DER
SEV-DER
ZARA-DERNEKLER PLATFORMU

DEMOKRASİ SORUNU VE SİVİL TOPLUM ÖRGÜTLERİ

1. Sivil Toplum Örgütleri Olarak Yöre Dernekleri

Biz yöre dernekleri; dayandığımız ilin, ilçenin ve köyün kültürel, sosyal, ekonomik, veya benzeri sorunlarının çözümü mücadelelerinde yanlarında olmak ve olanaklarımız kapsamında katkıda bulunmaktır. Ayrıca, bu tespit, üç aşağı beş yukarı bütün derneklerimizin çalışma hedefleri olup, dernek tüzüklerimizde de yazılı bulunmaktadır.

Peki, dernek tüzüklerimizin amacı olan bu hedefleri ne kadar gerçekleştirebiliyoruz? Açık yüreklilikle söylemek gerekirse bu sorunun cevabı kocaman bir hiçtir. Bir iki insanımıza mali yardımda bulunma, yıllık mutat toplantı ve etkinlikler yapmamız gibi istisnalarda bu soruya verilecek cevabı değiştiremez.

Çünkü, insanlarımızın günlük yaşamlarında karşılaştıkları sorunlar ülkemizin sorunlarıdır. O zaman biz yöre dernekleri, tüzüklerimizin amacı doğrultusunda hedeflerimizi gerçekleştirmek için insanlarımızın hergün yaşadığı sıkıntıları ve karşılaştıkları zorlukları aşmaları için artık bir tutum almamız ve bir karşı koyuşu örgütlememiz gerekir.

Bugün esas olan ana sorunlarımızın şu noktalarda düğümlendiğini ve bunları çözülmesi gerektiğini düşünmekteyim.

Biz yöre dernekleri sivil toplumumuzun birer parçalarıyız. Sicil toplumu oluşturan bireylerimiz; gerek birer birey olarak, gerekse örgütlü topluluklar olarak kendilerini ifade etmeleri, bugünkü Anayasamız başta olmak üzere yasakçı yasalarla engellenmektedir. Bizleri yakından ilgilendiren Dernekler Yasası bunun en açık kanıtıdır. İşte bizlerin önüne konan bu yasakları birlikte aşmak için bir mücadele platformu oluşturmamız gerekir.

Düşüncelerinden dolayı insanlarımız cezaevlerine konulmaktadır. Düşünce özgürlüğü için mücadele etmeliyiz.

Kendilerini ifade etmeye kalkan insanlarımız gözaltına alınıp işkenceden geçirilmektedir. İşkencelerde ölen insanlarımızın sayısı her geçen gün artmaktadır. Faili meçhul cinayetler hızla çoğalırken, katilleride bir türlü bulunamıyor. İşkencenin ve faili meçhul cinayetlerin önlenmesi, işkencecilerin ve katillerin yargılanması için mücadele etmeliyiz.

12 yıldır bu topraklarda savaş sürmektedir. Savaşın açtığı derin yaralar, insanlarımızı hergeçen gün daha fazla acıya boğmaktadır. Ödediğimiz vergiler top ve mermi olup topraklarımıza yağmakta. Bütçe gelirinin %50'si savaşa harcanmakta. Biran önce silahlar susmalı ve barış sağlanmalıdır. Savaşa giden mali kaynak insanımızın refahı için kullanılmalıdır.

İnsanını köle gören bu devlet anlayışı artık değişmelidir. Bu konuda çok geç kalınmıştır. İnsanımızın hizmetinde olan bir devlet yapılanması gerekir. Bunun için gerekli olan yasal düzenlemenin yapılması demokratikleşmenin en öncelikli sorunudur. Biz Yöre Dernekleri bu mücadelenin içinde olmalıyız. Ve yasal değişikliklerin yapılması için örgütlü bir baskı gücü oluşturmalıyız.

İnsanımızın refahını yükseltmek için mali olanakların bulunmadığını bahane eden yetkililere sesleniyoruz! demokratikleşmenin gereği olan yasal düzenlemeyi yapın.

2. Genel olarak sivil toplum örgütlerimiz

Diğer sivil toplum örgütlerimizde durumu, yöre derneklerinden pek farklı değildir. Onlarda demokrasi mücadelesinde iyi bir sınav verememektedir. Tabiiki bazı istisnaları biliyorum ve mücadelelerini yürekten destekliyorum. Ancak bu istisnalar genel durumu değiştirmemektedir.

Ülkemizde, politik toplum (yönetici erk) çok fazla pervasızca hareket etmektedir. Buna karşın, sivil toplum olarak büyük bir duyarsızlık ve "bana ne lazımcılık" içindeyiz. Sivil toplum refleksimiz çok zayıf ve hatta yok denilecek noktadadır.

Oysa insanlık, artık, demokrasi ve insan hakları mücadelesini geride bırakmış, yönetime katılma hakkını talep etmekte ve bu uğurda mücadeleler yürütmektedir. Bugün batı ülkelerinde sivil toplum örgütleri, katılımcı toplumun nasıl oluşması gerektiğini tartışıyor. Türkiye'de ise sivil toplum örgütleri olarak, en temel hak olan, yaşama hakkı ihlalerine karşı bile yeterli mücadele vermemekteyiz.

Bu duyarsızlığımızın en son örneği ise Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri Konferansının (HABİTAT II) Türkiye'de yapılmasına karşın sivil toplum örgütlerimizin tutumudur. Sivil toplum örgütlerimizin bir kesimi kayıtsız kalırken, önemli bir kesimi konferansın organizasyonunda yer alıyor ve ancak İnsan Hakları Derneği ve derneğimizinde içinde yer aldığı az sayıdaki bir kesim, Türkiye'de insan yerleşimleri konusunda yaşanan olumsuzlukları alternatif formlarla anlatma çabasında.

Devlet yöneticileriyle birlikte Habitat II organizasyonunda yer alan sivil toplum örgütleri yöneticilerine sormak gerekir: bu ülkede devlet tarafından konutlar yakılıp yıkılmadı mı? Yer yer insanların ve hayvanların basına bu konutlar çökertilmedi mi? Köyler boşaltılmadı mı? Ormanlar yakılmadı mı? Soruları uzatmaya hiç de gerek yoktur. Bu arkadaşlar, bu topraklarda yaşanan vahşetleri bizden çok daha iyi biliyor. Bu yaşananların HABİTAT'ın özüyle taban tabana karşıt olduğu yine bizden çok iyi biliyorlar. HABİTAT II'nin yapılmayacağı ülkeler arasında Türkiye'nin ön sıralarda olduğunu çok iyi biliyorlar. O halde bilmedikleri nedir? Bilmedikleri demeyelim, yapmadıkları, politik topluma karşı sivil toplum mücadelesini yürütmemeleri, bağımsızlığına gölge düşürmeleridir.

Ülkemizdeki bütün sivil toplum örgütlerine çağrımdır; Politik toplumun çirkinleşen ve kokuşan gölgesinde serinlenip ruhlarını kirletmesinler, sivil toplumun parlayan güneşi altında mücadele ederek terleyelim, ruhumuzu ve kalbimizi insan sevgisi, demokrasi, özgürlük, eşitlik, insan hakları, barış ve halkların kardeşliği sevgisi ile dolduralım.

Bunu yaparsak; sürdürebilir, yaşanabilir ve hakça bir ülke yaratırız ve gelecek kuşaklara karşıda sorumluluğumuzu yerine getirmiş oluruz. Habitat II hazırlık çalışmaları sırasında belirlenen ilkeler de bunlar değil mi? Lütfen ilkelere sahip çıkın ve alternatif formlarda yerinizi alın!

EZ PULEMURİE'RA ELİ HEYDER

Ez
Pulemurie'ra Eli Heyder'o
Seydu* xeyle seru'ra rew Piye mı kist
Seveta zu Mayina
Sura lenge'ra,
Zu maa mı mende
Zu ki ez.
Name maa mı: Gülistane bie
Hama
Ana Gule vatene koane made,
Maa mı'ra.
Maa mı Gule, suku'ra
Xora zu rey Suka Pulemurie** diye

Çı (k) bi, çınayre bi mı vira şi
Xale mı'ra pia ameyve Pulemurie.

Maa mı Gule çialu vırastene zanena,
Aspor biaene ki zanena.
Esqe İmam Cafer're duay kena
Bava Duzgın're qurvan vadkena,
Qurvan vad kena khe Duzgın Bavai're,
Laze xo Eli Heyder xo bıxelesno
Bıvışıyo na koura, bıxeleşiyor.
Wendene nusnaene bımuso Eli Heyder
Zon bımuso,
Çêvere dugêl kuyo (ca bicêro).

Maa mı Gule çeke estene zanena,
Duay kerdene zanena. (Jü ki)
İmam Wuşeni, Sey Rızai...
Dırveta Qerqesune Ron'ra daxkerdene
Laze xo dıma berbaene
Zanena, Ana Gule,
Hete Zon'ra, Tırki nezanena...

Vade maa mı guretvi
Hawt serîde biu, qurfüne yi kou'ra,
Ravêr Pulemurie de têpa Elejiz de
mı wendive,
Phuşt daana Nalbend Eli'ra.
Mektevo vıren, mekteve werti,
zovina pêydena
Tenê herey, tenê rew
Mıxo 'Lise'de di.
Seveta Sarê huskena mıra bi,
Ya ki sebev' ra bi, reê bi
Çêe Nalbend Eli'ra erjüne tever.

Hire seri 'Lise',
Jê raane kou zor amê,
Pulemurie'ra Eli Heyder're,
Pêydena Anxara.

Mı postali boyakerdi, qezteyi roti,
Hale Anxara de hamaleni kerde
Na sırede.
Şiu Fakulta, werte şefilie de.

Çı kar khe mı di, gurü(ne) khe
Wuastena maa mı bêro hurendi.
Pulemurie, maa xo, mı xo vira
Nekerdi, hama
Zone yi kou,
Mı vira şi.

Tam hawt seri bi, mı maa xo nedive.
Maa mı Gule,
Qurvan vative Bava Duzgın're
Ekhe laze xo Eli Heyder bıwuano.
Sa biune xo ve xo, xeribie ra
Mı va: Dilege maa mı bi.
Mı arjü kerd jiaret keri yi kou
Yi dewu, maa xuya kokıme bivini

Ez Pulemurie'ra Eli Heyder
Wuendene-nusnaene zanon,
Gıravate giredaane,
Suke de fetelnayıs zanon,
Mekteve werti, Lise qedena,
Fakulta Huquqi xelesnaox
Pulemurie'ra Eli Heydero ez.

Ekhe bıwuaji bon(u) hakım,
Name milête Tırki'ra
Qeraru don (u), hete qanun ra
Kurşide Cubeane yaxe belekınane
Şiau kon(u) pay, ekhe bıwuaji
Bon Savci, bon (u) Awkhat.

Ez Pulemurie'ra Eli Heyder
Laze Ana Gule Eli Heydero ez.
Koe ma, destane xo bidê mı
Destane xo bıdê mı Elejiz,
Çapaxçur, Desım (Mameki/e),
Huquqdar Eli Heyder yeno.

Ana Gule nun 'ra, ron'ra tedarık
bıvine
Pulemurie'ra Eli Heyder yeno,
Laze to yeno, Ana Gule...

Mı zu telgıraf xunt
Nalbend Eli're
Xevere bırusno, Müjda maa mı
Gule do,
Pêro xısımu derezau're
Ciranu, Devize pêrunere
xevere bırusno.
Der-cirani, pili qiji
Bone zeri kerd pır,
ca nebi, vejay tever.
Cêniu jibayise fıştrave cı
Vırendia haylemi de maa mı,
Berbei,berbei, berbei...

DERSİM'İN KADINLARI

Hey gidi Dersimin kadınları. Aslanların acıların Anaları, Tarih gülmesede yüzünüze nesilden nesile, acıyı gömüp yüreğinize yeniden gülümsersiniz yeryüzüne. Tertemiz yüzünüzle gülümsedikçe tarih utanır kendinden. Tarih utandıkça siz gülümseyin. Gülümseyin acınızla yoksulluğunuzla, sürgünlerinizle gülümseyin ki tarih bir daha yüzü kara çıkmasın karşınıza.

Güneş yüzlü kadınlar bana hep eski dersimi anlattılar. Keder yüklü yüzleriyle. Kışı çok zor geçerdi bazı yıllar olurduki beş altı ay kış mevsimi yaşardık buna göre biz kış hazırlığı görürdük yinede yeterli olmazdı. Dışardan bir şey satın alınıyorduk ihtiyaçlarımızı (yiyecek ve giyecek) kıt imkanlarla kendimiz temin ediyorduk. Herkes çarık giyerdi her kesin sadece sırtında birer elbisesi vardı. ve o elbisenin rengide belli değildi yama üstüne yama eklenirdi bir tel ipliği çeksen yüz tane yama dökülürdü. Koca, kara kışı pıren tumanla (Don, gömlekle) geçirirdik. sırtımızdaki elbiselere çok önem gösterirdik uzun süre giymek zorundaydık. Yıkandığımız zaman Anam ocakta kocaman ateş yakar üzerimizi çarşafla örter elbiselerimiz kuruyana kadar ocağın etrafında otururdu.

Yaban ekmeği bile doyasıya yiyen yoktu. Herkes tarlasından çıkan buğdayla bir yılı geçirmek zorundaydı. Yol yolak yoktu dışardan satın alsan bile nasıl getirecektin? Kara kışa karşı savunmasız ama güçlüydük. Kış geçip bahar geldiğinde bir sevinç bir coşku dolardı içimize kafesten çıkan bir kuş kadar

Riye maa mı bive pirmotıkın,
Destê xo kı bive pirmotıkın
Destê pirmotıkıne khe
Thamare xo bıye khwe,
Mı paçi kerdi,
Destê maa xo Gule.

"Nasılsın, eyi misin Ana?"***
Maa mı mote riye mı biye, vınıte
Eziki yê dae,Ma hurdemine'ra veng-vaz nevejiya.
Ez Pulemurie'ra Eli Heyder,
Ez ezae Hakımeni Eli Heyder,
Ez ezae Savcieni Eli Heyder,
Ez ezae Awkhateni Eli Heyder,
El laze Ana Gule Eli Heyder.
Mı huquqe Roma qedena.
"Mutum, demositum, kommadatum,
Pagnus, zilyetlik, vazülyetlik
mürüruzaman
Temerrüt, şifa hakkı, irtifak hakkı.

Seri khe sera ravêre
Qe jüe aqle mıra nevejina

Ez laze Ana Gule Eli Heyder
Mı zone maa xo, kerdo xo vira
Maa mı zone mı nezanena
Jê dı lalu (bêzonu)
Qayte riye jüvini bêrne, vindeme.
Sılaaam sımaro bo,
sıma maa ve Laji ra jüvinra vısnay,
Sılam sımarê bo....

Qaymax : "şiirlerin diliyle DERSİM", özgün e. bulut
Nustox : Şemsi Belli ("Anayasso, Doğu Anadolu şiirleri")
Çarnaox : M. Torhexeyali

*Seydu: "Seyyıler": 1. Dersim de Na namera dire aşiri estê. Mesela Vacıxe de
aşira Seydu (T: Seydan); Pulemurie, Qızılkilse (Nlajmia), Mazgert ve Erzıngan
de aşıra Seymominu; Mazgert de aşira Şexu (T:Şeyhan) estê. Belk'a na name
na sevebra amo vatene. 2. Zu ki Desim de bavaura ki Sey, Seyd, Seyid (ve şix)
vane. Belk'a naara gore ama vatene.
** Pulemurie: (Quzucan/Pülümür). Sare Pulemurie, qeseykerdenede "Pilemorie"
vano (telafuz keno). Mane xo beli niyo. Taa khanı vane name xuyo rast
"Pule-Murie"a Tirki de 'Armut alanı' (tarlası). Beno khe na rasta. Coka mı nia nusne.
*** Nasılsın, eyi mi'sin?" Çutıka, rında.
**** Zu varyante na Kilame, hete P. Sodır'ra amo çarnaene, (Q. Ware 2/p.10).

özgür hissederdik kendimizi. Bahar özgürlüktü bizim için bolluktu. Toprak bin bir bereketiyle tüm canlıları doyurur, dağlar kucak açardı. Hayvanlarımız bile toprağı gördükleri zaman böğüre böğüre dört nalla koşar toprakla güreşir gibi boynuzlarlardı. İnsanlar karınca gibi çalışır hele kadınlar fistanını rüzgara savurup her işe koşarlardı. Kadının ev içinde büyük önemi vardı. Kadın evin direğiydi erkeğiyle omuz omuza her işe koşardı. Bazı günler sabahlara kadar hiç uyumadığı olurdu Yoksulluğa karşı koymayı kimseye muhtaç olmadan onurlu yaşamayı boynunun borcu bilir yama yapar yün eğirir tezgahını kurup astır dokur şafak söktü günde sıra ayran yaymaya gelir, ayranını yayar sonra kocasının eline su döker kahvaltı hazırlar çocuklarına yedirir, büyük bir özveriyle evinin huzurunu sağlamak için elinden geleni yapardı.

Aşiretler ve komşular arası kavgalarda anlaşmazlıklarda arabulucu ve barışı sağlama görevi kadına verilir. Kadının hatırı sayılır toplumda kadına değer verilirdi.

Komşular arası ve aile içi kavgalarda güçsüz taraf kaçıp bir kadına sığındığı zaman kimse ona dokunmaz. Kadında kendisine sığınan bu insanın yaşamını güvenceye alana kadar onu korur. Kadın yer yer dövülür küfredilirdi fakat yine de her koşulda kendini ifade etmekten geri kalmaz ev içinde ve cemaatlarda fikir belirleyip konuşma hakkı bulurdu kendinde, Yoksulluk kimsenin umrunda değildi sırtımızda yırtık hırkayla yine de mutluyduk çünkü insan ilişkilerinde sıkı bir dostluk vardı insan insanı sever sayardı.

Mayısın son haftası yaylaya çıkardık. Yaylada her şey daha rahat olurdu. Doğanın bin bir canlı rengiyle kucaklaşır sabah vakti kuş sesleriyle uyanırdık. Yayla ortamında sıcak dostluklar kurar bir aile gibi bütünleşirdik her şey paylaşılırdı.

Aramızda öyle cesur silah kullanan kadınlar vardıki on erkeğe bedeldiler. ve yaylada yönetim tamamen kadının elindeydi. Hangi işin ne zaman nasıl yapılacağı konusunda kadınlara danışılır ve üretim daha çok kadınların elindeydi. Onca yoksulluk içinde bizi ayakta tutan yaşama sevincimiz, deli sevdamız ve dayanışma gücümüzdür.

Sonra unutulmayan otuz sekiz soy kırımı bir kâbus gibi canlanıyor gözlerde. Güneş yüzlerine kap kara bulutlar iniyor. Bu ana kadar bir ceylan gibi saf ve doğal yaşıyan kadının yaşamı alt üst ediliyor Dersimin sınırları dışına çıkmamış kadın çocuklarını ve yakınlarını kaybederek kendini sürgün de buluyor. Hiç görmediği tanımadığı yabancı bir yerde dilini bilmediği insanlarla yaşamak zorunda bırakılıyor. Geçmişine ait ne varsa yağmalanıyor başta ailesi parçalanıyor her birey farklı yerlere sürgün ediliyor dili susturup adı yasaklanıyor. Başta kadın olmak üzere bir toplumun kişiliği parçalanıyor. O gün bu gündür göç ve sürgün Dersim kadının yaşamından eksik olmuyor.

Acılardan sürgünlerden geçip gelen güneş yüzlü kadınlar hep eski dersimi anlatırlar.

SIDIKA AVAR'I TANIMAK

Sıdıka Avar... Bu isimlen ilk kez bir kaç yıl önce bir ders katabında karşılaştım. Adına methiyeler dizilip "Misyoner" deniyordu. Belliki hizmetlerinin unutulmaması isteniyordu. Okudukça dehşet içinde kaldım. Dersimli çocukların asimilasyonunda gösterdiği başarılar övülüyordu. Daha sonra bu ders kitabını yitirdim. Bu ismi ve marifetlerini ise hiç unutmadım. Daha sonra M. Kalmanın "Belge ve Tanıklarıyla Dersim Direnişleri" isimli çalışmasını okurken yine bu isimlen karşılaştım. Sıdıka Avarın anılarına daha genişçe yer vermişti. Dersim direnişinin ezil-

mesinden sonra uygulanan asimilasyon politikalarını Sıdıka Avar kendi kalemiyle oldukça özlü bir şekilde anlatıyordu.

Sıdıka Avar, Elazığa geliş nedenini kendisi şöyle açıklıyor,

"Ama buraya niçin geldiğimi ben biliyordum. Genel Müdür Nurettin Bayman; Şimdi Türk misyoneri olarak yatılıları özümsüyeceksin, Atatürk'ün isteği bu. Bunu herhangi bir kimseye hissettirmek halkı gücendirir. Ona göre tedbirli olun, demişti. zaten gazi eğitimde bu iş için okumamışmıydım? (Sıdıka Avar, Dağ çiçeklerim s. 45 Öğretmen yayınları İstanbul. aktaran M. Kalman, Belge ve tanıklarıyla Dersim Direnişleri. S. 442)

"Atatürk, bu dağ köylerinde bütün yoksunlukların Türkçe bilmemekten ileri geldiğini söylemiş, bunu isyan sebelerinden biri olarak görmüştü. Onun için Türkçenin bu köylere "Ana" ile girmesini arzu etmişti. Bu en köklü öğretimdi. Tarihte örneği vardı. Rumeli vilayetlerinden ilk Kız Sultanisinin açıldığı bir ilden pek çok siyaset adamı yetişmişti. Burayada Türkçe'yi "Ana" ile sokmalıyız" diyorlardı.

Evet... "Ana" ile. Çünkü kültürü gelecek nesillere taşıracak olan anadır. Kadının kültüründen koparılması ise, gelecek nesillerin kültürleri ile hiç tanışamaması ve kültürel imhanın hedefine ulaşması anlamına gelmektedir. Bu çalışmalar oldukça ciddiye alınmakta, sistemli bir şekilde uygulanmaktadır.

4. Umum Müfettiş Alpdoğan, ayda bir kaç kez enstitüye uğrayarak gelişmeleri izler. (Ağe. 31.32 Akt. M.K.S. 443) Öğrenciler, General Alpdoğan derslere girdiğinde asker selamıyla karşılar.

Sıdıka Avar işini iyi bilmektedir. Öğrencilere yumuşak ve zaman zaman koruyucu bir yaklaşım içine girmektedir. Bundaki amacı ise öğrencilerle kaynaşmak ve hedefine ulaşmaktır. Şöyle devam ediyor.

"Bunların çoğu, isyanla iligili olayların yaşandığı köylerin kızlarıydı. Güzelide çirkinide, kabasıda asilide nihayet insan yavrusuydu. Bu yaralı küçük gönüller sevgi şefkatle tedavi edilmeli, Türklükle kaynaştırılmalıydı. (Ağe. S. 31 Akt. M.K.S. 445)

Sorun Türklükle kaynaştırmaydı. Bütün yardımseverlikler, fedakarlıklar onun için yapılır.

Sıdıka Avarın Bingöl valisine karşı tutumu asimilasyon anlayışında çarpıcı bir örnek;

"Bir gün Bingöl valisi Şahin Baş gelmişti. Yatılı son sınıfa girdi. Kızlar saygı ve sevgi bakışlarıyla ayağa kalktılar. Vali bey sordu;

- Kürt kızları bunlar mı?

Çocukların bakışlarındaki sevgi derhal değişti, gittikçe de hainleşti.

Vali bey devam ediyordu,

- Babalarınızın, dedelerinizin isyan ederek yaptığı hataları gördünüz, canlarıyla ödediler.

Ben sözünü kesmek isteğiyle,

- Aman efendim, bu çocukların babası değil, bunlar şerefli...

- Nasıl değil? Hepsi Kürt değilmi? Sizler böyle hareket ederseniz, Sözünü kesmek için bir ki defa karıştıysam da o devam etti,

- Hükümet çok kuvvetlidir. Hepinizi yokeder... (Ağe. S 196-198 M.K. S. 447)

Burada açıkça Sıdıka Avarın işini validen daha iyi bildiği anlaşılmaktadır. Bu çalışmaların sonuçlarını ise şöyle aktarmaktadır;

"Eskiler yeni kardeşlere çok güzel önderlik ediyorlardı. Bilhassa lisan öğrenmede. Türkçe sorulmayan soruları cevaplandırmıyor, sorunun Türkçesini öğretip cevaplıyorlardı.

Bana bile aynıusülü uyguluyor, Kürtçe bir kelimenin manasını sorduğumda ve tercüman lazım olduğunda "Ben Kürtçe bilmiyorum" deyip işin içinden sıyrılıyorlardı. Hepsi de bu lisanı bildiği için utanıyor gibiydiler." (Ağe. SI00 Akt. M.K.S. 448)

Kendi halkına yabancılaşan, Kürt olduğundan utanan yeni bir neslin ortaya çıkması karşısında S. Avar büyük övgüler alır.

Okula sık sık ziyaretçiler gelir. İ. İnönü, daha sonraları C. Bayar, profösörler, yazarlar, gazeteciler vs. hepside başarılı çalışmalarından dolayı S. Avarı göklere çıkarırlar.

Varlık yayınları arasında çıkan "Köyden Haber" adlı dergideki yazılar için eski balyozcu Başbakanlardan Nihat Erim şöyle yazar, aynı derginin sayfalarında;

"Köyden Haberi okurken bir kere daha inandığım dava ilköğretim davası oldu. Doğuda Kız Enstitülerinin oynadığı ve oynayabileceği pek mühim rolü düşündüm. Elazığ Kız Enstitüsünün fedakar müdiresi Sıdıka Avarı Muhtar Körükçü gibi bende hayranlıkla, derin saygı ile takdir etmiştim. Kültürün aileye "kadından" girdiğini ve ancak bu yoldan gidildiği takdirde millet ve birliğimizi, dil beraberliğimizi sağlam temellere dayandırabileceğimizi tekrar etmeye hacet var mı? (Ağe. 234-235. Akt. M.K.S. 448)

Vatan Gazetesinden Ahmet Emin Yalman'da Elazığa gelir, Enstitüye uğrar. Ünü yayılmış S. Avar ve yaptıkları hakkında övgüler dizer. Jön Türkçünün istediği tiplerdendir Avar. Gazetesinin Elazığ ilavesinde;

"Bayan Sıdıka Avar, Türk terbiye hayatında en yüksek idealleri gerçeğe çevirmiş, mükemmel eserler yaratmıştır.

Burada öyle usuller var ki, çocuklar adeta bir kaç hafta içinde Türkçe öğreniyorlar. Bakir zekaları, anlayışla eğitim usulleri sayesinde o kadar mükemmel şekilde gelişiyorlarki her biri husisi bir şahsiyet olarak yetişiyor.

Şimdiye kadar okuldan beşyüz kadar çocuk yetişmiş ve adeta yeni fikirlerin, temizliğin Türkçe bilginin birer küçük misyoneri gibi köylere dağılmıştır. Bunların köy hayatında oynadıkları rol dikkate layıktır. Köylüler okulu gittikçe fazla seviyorlar ve çocuklarını buraya yollamakta birbirleriyle yarışıyorlar.

... Bayan Sıdıkanın eserlerini bir örnek diye memlekete tanıtılması, bu yolda yürüyenlerin çoğalması lazımdır. Bilhassa doğu vilayetlerimizde kültür birliğine doğru gitmek bakımından Bayan Sıdıka "Bir numaralı Türk Akıncısı" ünvanına cidden layıktır." (Ağe. S. 313-314. Akt. M.K.S. 448-449)

Evet bir numaralı Türk Akıncısı... Sıdıka Avarın bu ünvana gerçekten layık olduğunu belirtmek gerekir. Zira Osmanlı dan beri düzenlenen onlarca seferin ve yaratılan yıkımların hiçbiri asimilasyon politikası kadar tahripkar olmamıştır. Aslında daha önce alınan kararların sadece başarılı bir uygulayıcısıdır Sıdıka Avar.

Bu politika öylesine etkili olmuşturki günümüzde dahi kendini demokrat, hatta sosyalist olarak niteleyen pek çok öğretmen bile (ki yine özellikle Dersimli olan) bu politikaların ayrıdına varamamış, sadık birer uygulayıcısı olmuş, öyle ki pek çoğu bizzat kendi köylerinde görev yaparken öğrencilerinin evlerinde kürtçe konuşmalarını engellemek için bir an önce Türkçe öğrenmelerini sağlamak için yine diğer birtakım öğrencileri kapı percere dinlettirerek kürtçe konuşulmuşsa okulda cezalandırmak suretiyle bu durum engellenmeğe çalışılmıştır.

Evet Sıdıka Avarı ve kendisinde somutlaşan politikaları tanımak gerkiyor. Zira günümüzdeki pek çok sorunun anlaşılmasına katkı sunacaktır. Genelde bütün kürtlere uygulanan bu politika, Dersim merkezli Alevilere daha yoğun ve sistemli uygulan-

mıştır. Bu politikalar sonucu binlerce yıllık bir kültür çok ileri boyutlarda tahrip edilebilmiştir. Sıdıka Avarı tanımak ve tanıtmak bu politikanın mağdurlarının görevidir.

Son olarak diyebilirizki. Sıdıka Avar! Tarihte yerini aldın! Asla unutulmayacaksın! Ve inan ki rahmetle anılmıyacaksın!

MEKANE MA YİSIZO

Seke biyene verva wusâr tij pede tan dene. Vora kowu vileşiyene ro kotene de ru. Derey pış şiyene. Xule xula deru u héwazge wusarira héwne mordem hén was amene, mordem néwastene ke cilera rawurzo. Yisuke biyene tever tija wusarke tán dené poşta yisonde yisu né wasteneke şero zere. Kál kokım lozınu vera wus tenera tevera bıne şivugude nistene ro. Poşti sanene tij ver. Taná tij ke de ne xağune yinude je vilkune wusár riye yinu sewle déne. Seke vore dariyene we vilik tera biyene mare mijdaná wusár ardene. Çımemake gınena ra vilku esqu çef kotene zere ma. Ma her zone ke naede peremera. Toxıme cıtune payij jil dene kotenera hardi ser.

Hazaru ju rengra gul sosın téra biyene. Cıte wusari ramıtene çepere bosta nu vırastene, bostán qarığ kerdene. Lolik, yisot, boldırzan, lovig, kartol, nene ru eve omıd rarestena yinu piyene. Teyr tur mirçik peyser ceriyene heliu serse leku asmera çerexiyene govende guretene. Wusár ke gay verdenera bır, gawu esqe wusár ra eve horayis qorayis xıl dené. çutmey estene. guki bijeke soyivere çe verura vostene. Mal gay ke bırra amene, guki bijek estene bınemawu. Çıqaşike bı litene, nemayguku bijekura biyene mird ne guki bijek mawura biyene mird Wusár waxte candayisvi. Pil qız je mesu muleçiku guriyene. Esqe wusarra per pae milet reqené. Cınu kár guri dima venge xuyo wesra lorik vatene. Hewre wusar ke reqéne cınu biyene baro giranre fistene hawe vatene rıs ké ma honde na bar gıran vo. Kar guri dima sılüne wusár ver ma xo ontene bıne darune kulérunu. Oncak i kınc kol ma sere biyene hezaj. Kınc kole mara awe ré zené. Laşeri derey pış şiyene. Seke biyene berz hewr gınene ra laşer biyene sanık, o waxt şanu mal gay dene are ardene çe. Lozunude ardır kerdene we. koliye qolınd nene ta. kile vozdenera tever. Şanu kınc kole xolozıne verde kerdene ja Kar gure déne are ju cade nisteneru kokumu sanık vatene. Na rozune vortisude sanık gosta ane mordemre zof wes amene. Juki sonde werte cılune germunude teve rake pézne sılıye amene o waxt hewne mordem biyene hewne merdu. Léle taride tevera lawayise kutku zurayise vergu amene. Seke biyene dest a sodır dıku veng dené. Vengdayise dikude cınu wustenera do sanitene. Tayine honıké sodırde non potene, lozunura dü onciyenera asme. Pede pede tij pé kowura vejiyene. Seke tij estene gile şivgu tevr tur téra biyene, Her veng ra salıl bıl bıl i wendene. Düra düri venge pepug amene, dománhewn ra téra biyene.

Daru ber, hégay pır biyene kéwe tar tur, sung, kenger, rivéş tera biye ne. o waxt endi héluge biyene pire. Mal gawu mird çerdene. Ron, toraq, qatığ biye ne deyray. Domanu bijuk berdene bır. Domane héngelay (çıplak ayak) kınce dırayi çıme bılışk. Çenune azevu kare xo dene are heni sero amene péser. Laq yarani, Geganekiheni sero waşti amene péser. Heni esqe yinure biyene saad. Werte esqu çefte kar guri dima ma honde ná dene ke wusár amo vérdo ra. Sungi, kenger, rivéş biye qert. Çı roze weşvi sewune omnonde ke cırán amene péser laq, yarani, qeseykerdene. Pul sera asme bereqıyene sewe kerdene roşt. Hewazgé vay amene gile tüyu qawaxu saniyene ra. Werte sewera gile qawaxura tüye wendene. Dima fekéderura vengé bequ téra biyene. Gile kowura düra düri goyine wendene. Çıg vaj çıg mevaj even na zone xuyo tometkerdeo heşire çonday sere. Çı héf ke yi roj ma des ta vejay şi. Ne ma rena reseme yi rozu, ne ki yi rozu eve çekiu eve qesu besekeme amera zu. Héfe weten, héfe mekan, héfe yel, qom, deru ciran. Péro çe xora vere adıre xora kerd teveray. Ağmau sağmey bi her ju gına hetere. Cénc, kokım, doman, hevalena juminra cera bı. Cıranenä çonday sere ce vışiye. Niyazu qırvanune juminra bi morım. Kutık, pısing vere çeverude be wayir mendi. Mekan bi yisız ne dik wanene, ne venge doy yeno. Waşti néne heni ser. Heni xo xode bé veng erzeno. Ne hégay ramine neki çinine. Mal, gay né çerene yi kowura. Cini endi lorike névane kar u guri dima. Deru ber yisızo ju hur"ên da réçu menda, ju ki pagè tol. Endia je timén salıl bıl bıl ki né waneno. Ju pepug ju ki goyine wanena. Wusaro mirçik peyser cere. kes çino qut berzo cı. Pagune tolu sera perene ra vindene. Çıqaşke murozın bı mane oncl bé halen né manene. Yi nika telese haleen dere.

Haléne ma yisızo. Omıd kowura efkar zere made mend.

Welat mira düriyo
ez welatra düri
reyna kot bero mı gos
guré ná çerne muzırî
ez mirçike vı
welat sera rapen
ala hal dem çıvao
xo çım ra bı véni.

ÇENEKA DÊRSIM'

ADETO TORE" DERSİM III DOMAN

930'lu yıllarda bir grup Dersim'li. *Soldan (ön sıra) 3. Seyit Rıza'nın oğlu Baba, 4.de Şahan'da (Foto: Berhem'in arşivinden)*

Mulxut'é céi ra, ya ki - xal-ap'ê domanki ser ô qurbetiê ya ki sêrê raé doman cênê quch a xo vane: "phepa xu ya rast é wadaré. pi ê to-rél/ap ê to êno?" Doman kı ninca xo a rast é dardı wı hen inam keni ké - o kes éno.

Doman o kı gıléjige fekra éna, vané: "va xalé xo bêro pasna xo fek ra kéro, éndi a vérena ra Heqa domana dégjü o/jü a dé xamké pers'kéro vano: "no lacék/çének ı-lacé çéna kam'i o ? (é tai né namé mau pi é xo kı e bı höwliné ré vécabi o waxt vaténe. :lacé/çéna filan kês o. name maé ké höwliné ré véca bi,é maé, namé pi kı vécabi é pi vaciené).

QEŞİ'E KI SERVA DOMAN A VACİR

- Ewlad o bé'gxér çiné bo
- Lac kagıl o torn dendık o.
- Ewlad o xırt phêşt a pi é xo qéwun céno.
- Vesn o hewl koz dé belio o.
- Vesn o hewl verekiné dé belli o.
- Jü maé hawt lac é xo kerd é wei, hawt lac a jü moa xo vesaniyé ra kist a.
- Ewlad o bé xér va çiné bo.
- Verek é, kard i o layık/camörd é céng i o.
- Sıfré dé ap u bıraza i, qewxa dé xal o weraza i.
- Va ké fıs é kam kerd a kam iné kerd a va kebe mau be pi kerd a.
- Diréten i kute vırni a camörd é do pıro, her ké dané pıro mormek naleno vano: "ax pheşt a mı" yina ne kı do pıro merax kerdo, cıra pers kerdo vato: "la u ma dayım qor u bajan é to ro, to onca vana pheşt a mı?" merik vato: " e kı pheşt a mı bıbiyené sıma né şikiéné qor u baja né mıro dené.

- Derd é ciger é zor o.
- Heq derd é ciger é dısmén né do.
- Ciger é esta kutik, kutik bile né werd a.
- Kerg ı bıa wair é leyr a ci mırd ne werd o.
- Doman o qıc isan i rusne no ceber é dısmén:
- Va nér bo, te ké kurik é hér bo.
- Tı vana qé né kerd o zeré paç ha. (doman é ké dılawer é zé baqıl a gırs gırs qesa ke né yina ré vané)
- To vana nak é mi yi/aé cıra kerd o (doman é ké hazır cab é yına ré vane.
- Doman é ké rew rew zerı decan cené, cırė vané zé lüyé zerı guret o.
- Vané: "sei şié dızdi é cıré asm é bia roc"

DANİ E DIDAN VETENE

Doman o sawi kı bi ses-hawt asmi dıdana nê xüye verêna ra dı tena çhenika cerene ra veceno. Doman kı dıdan vêti mulxut é a che i de gula dê biné zêdina. Naé ra têpha êndi sıt ê maë ra ber çié werden é ki danê doman i. Hendo kı sıt é maé esto doman i bı lawne hende rındo. Çı ke sıt é maé haté qewete ra zaf rındo. Doman beno é bı lep, beno cari, miané xo né éno herd. Na waxt te vane: "Ma é ke sıré lawnais dé koçiğé sıt é pısing é ke doman é xo do cara miané i doman, i qeytan né eno herd".

Dıden é doman ké vecai mau-pi é xo dani nané ser. Nina ré vané: "dani é dıdan a". Dani ké rınd gırénai nané ro, gepa veréné danė doman i. Mau-pi kı lepe é céné, pia wené. Na waxt dé düwa kené: vané"

Wéi kero pil ké ro
Dıdana né to thuz kéro qeim kéro
Néşib é dé xér to déro
Xüa né kotia to ra dür i bero
Mırad é to bı ké ro
To mau-pi é to réverdé ro."

Dana kené la ra hermé raşt é doman ra dardé kené. Taé dani kı kené qab é dé mınasıb i danė hawt çéa né ciran a. Dana né dıdan a nuk a né kené ver. Vané: "nuk ké kér dı ver, dıdan é xo gırs éné". Sernai na dani dé mexsed vané "dıdan i zé héb té duzim dé cér be ré." Dıdan é jü kés ké rındek bi vané:" Dıdan é xozé heba né genim i çer é".

Dani genım ra vıraji nê. Genım kené toa, ya ki kén´quskané dé mınasıv i, angoré heb i awıké kené cı, nané adir i sér, kei ké gir nané ro. Dersım dé namé dania xelé éno vaten é sewa né derga dé'zımıstan i rew-rew nané sér, nuk a kené ver tené sol é sané pıro wéné mobet kené. Gegané goz a sıkné dendık a vecené, pé dania wené. H´´n aseno ké dani Dersım dé cerez é dé hewl é. Zımıstan ké ama, voré ser o danga vırazané, solasen é mal ané, mal sol é kené. Na waxt té taé dania ki sanené sol é, dané mal i.

NAME PIRANAİS: Namé doman a pıranais zaf mohim o. Dersim dé jü o ké doman é xo hona né bi é wad kené vané "lac é/çéna de mı ké be no, namé fılan keş i nana pıra. No namo ké vané, ya namé surela i keş té ro, ya ki a herdan é dormei dé namé mordem é/cinika dé xırto. No namo ké wazené wair é i name i waxt té xo dé zaf i merdé beno. Wesi a i keş té, teref é çer i é dé, rınd i é de, sewkani né dé bo, baqıl i é dé bo, name xo amo vatené.

KIRMANC Ê DÊ NAMÊ TAÊ LACH/CHENA

Ê LACH A		Ê CHENA		Ê LACH A		Ê CHINA	
KEZ	GRAN	KEZ	GRAN	KEZ	GRAN	KEZ	GRAN
ABAS		ANI	ANIKI	HEM	HEMKA	PURTI	
AĞA		ASMI		HEMILİ		PHENI	
ALSAN		BESI		İSMAİL		QERI	
AL	ALXIDIR	BACHI		KAMIL		RESI	RESIKI
ALİ		CHEMI	CHÊMİLA	KHALİ		RINDI	
ALIK		CHEKI		LU		SEBI	
AVZER		CHUWAKI		MÊR	MÊRALİ	XARI	
BAVA		ÇIBI		MIST	MISTAFA	SÊWLIYÊ	
BOR		ÇIÇIK		MÛMLİ		SULTI	SULTANI
BIRA		DÎLI	DILIFI	MAM		ŞIRI	ŞIRÎNI
BENZ	BENZADİ	ELI	ÊLIFI	MÊX		ŞARI	
BAK	BAKIL	FEDI	FADIMA	MICH	MICHALİ	TACHI	
BEG	BEGIL	FAÊ	FAYMANI	MÊMÎS		THACI	
CANS	CANSA	FECHI	FECÎRA	MIZ	MUZIR	VARTI	
CHIB	CHIBALİ	FİDI	FİDANI	NÊS		WAKI	
CHAF		GULI	GULZARI	PAS		XÊRI	
ÇHUL		GUZI		PEL	PÊLIK	XECHI	XÊYCANI
ÇIS		GULÇİÇHEGI		PHIT		XIMI	
DOĞ	DOĞAN	GUNAXI		QEM	QEMER	XATI	XATUNI
DUZGIN		GEZI	GEZALİ	QER	QERAMAN	XASKARI	
DURS		GERZI	GERZANI	RES		XANI	
DEM		HENI	HÎNIFA	RIZ	RIZA	ZORI	
DEWRAN		ISMI		RAM		ZERI	ZÊRIFI
ESET		JÎNI		SUK	SUKURI	ZÊRCHI	ZERCHANI
EMIR	EMIRALİ	KHARI		SÊYD	SÊYDALİ	ZEKÎNA	
ÊYB	ÊYBAĞA	KHEZI		SÊM		ZELI	
ÊSIL		MELI	MELEKI	ŞIX	ŞIXESEN		
FIQ	FIQARI	MENESI		TÊL			
FIND	FINDIQ	MIRZI		THÊR			
GUL	GULABİ	NARI		UL			
GOZ	GOZEL	NAZI	NAZLÛYÊ	VÊS			
GÊRÎB		ORDI		WIE	WIESKA		
HEBIL		PÊRXANI		XEL	XÊLÎR		
HEM	HEMKA	PENI		YIBIS			
HÊYD	HÊYDER	PORI		ZOR			
HES	HESEN	PELGI	PÊLGÛZARI	ZÊYN	ZEYNEL		

MA KAMİME?

Kimiz biz tanrı aşkına? Kimiz biz Dersimliler? Japon muyuz, ya da başka bir şey ne zamandır soruluyor bu soru? Ne zamandır kendimizi tanımlamakta güçlük çekiyoruz?

Filmin koptuğu 1938 yılına kadar böyle bir sorunun olduğunu bilen var mı? Hangi sürecin ürünüdür bu "biz kimiz?" sorusu Seyit Rıza'nın böyle bir "ma kamime" sorunu var mıydı? Alişer Efendi'nin, N. Dersimi'nin, Saan Ağa'nın, Meço Ağa'nın var mıydı böyle bir "biz kimiz" tereddütü? Olmadığına göre bu insanların kimlikleri konusunda bilinçleri mi netti, yoksa bunu sorgulayacak birikime mi sahip değildiler? Açık ki kim olduklarını iyi biliyorlardı. Ve böyle ucube problemleri yoktu. Nereden anlıyoruz bunu? Bunu mücadelelerinden, bıraktıkları eserlerden, günümüze kalan şiirlerinden ve asılmadan önceki son sözlerinden anlıyoruz. Tarihimizdir bizim. Dersim'i Dersim yapan şahsiyetlerdir bunlar. Ya tarihimize, bu insanlara ya da çeşitli şekillerde derme çatma dayatılan yapay kimlik yaratıcılarına itibar edeceğiz.

Filmin koptuğu 1938 öncesine baktığımızda Dersim hakkında ne görüyoruz tarihte düşülen notlardan? Evliya Çelebi değil midir: Çemişgezek ile Kürt ülkesini özdeşletiren? Şerefhan Bitlisi 16. yüzyılda yazdığı kitabında Zaza ve Goranileri Kürtlerin alt grupları olarak sayarken ulusçu kaygılardan mı hareket ediyordu? Ya 14. yüzyılda yaşayan Celaluddin Yusuf El Kurani'nin -Dersimlilerle yakınlıkları şüphe götürmeyen- Goranilerin kendilerini özellikle Kürt olarak tanımladıklarını yazmasında nasıl bir niyet arayacağız? Sonra İngiliz gizli belgelerinde öteden beri neden hep Dersimliler Alevi Kürtler (Kızılbaş Kürtler) olarak anılagelmiştir?

DERSİM HAPİSHANE

Buram buram kokar güller
Dalına konmuş bülbüller
Ah Dersimde bıraktığım
Virane virane köyler

Ah Dersim Ana Dersim
Dar geldin bana Dersim
Özledim gelemiyorum
Oldun virana Dersim.
nakarat
Yollar dopdolu cenderme
Arar seni lime lime
Bir sana bir defterine
Sakın benzeme resime
nakarat
İlk dayağı orda yersin
Yediğini kusup gidersin
Patrona köle olaydım
Dersime gelmeydim dersin
nakarat
Ah... köprü Mazgirt köprüsü
Tutar ararsın herkesi
Yalvarsanda para etmez
Cüssed ona hayvan lesi.
nakarat
Güller buram burum koksa
Kokusu aleme çıksa
Hayriye zırnık bile yok
Herkes tonlarca yetse

Ah Dersim baba Dersim
Sığmadım kaba Dersim
Özledim nasıl gelem.
Oldun Harabe Dersim.

Hayri Dede

Bırakalım başkalarının tarihte bizi nasıl tanımladığını, ulusçu düşüncelerin bölgemize girdiği son yüzyıldaki aydınlarımızın tutum ve eylemlerine bakalım. Üstelik bunların bir çoğu yaşadıkları dönemde halk hareketinin önderleridirler ki bu, düşüncelerinin kendilerinden öte arkalarındaki halkı da bağladığı anlamına gelir. Bu noktada Seyit Rıza kişiliği son derece önemli bir orjin noktasıdır. Çünkü Seyit Rıza mensubu olduğu ailenin Dersim'deki önemi ve Dersim'in o dönemdeki yarı bağımsız konumu nedeniyle (dış etkilenmelere kapalılık açısından) yalnız yaşadığı önemin değil Dersim'in son bir kaç yüzyılının bilincini ve birikimini taşımaktadır. Peki Seyit Rıza'dan bize kalan bir materyal, bir yazılı belge var mı? Olmadığına göre tarihsel eylerine ve onun en yakınında bulunmuş Alişer, Baytar Nuri gibi mücadele arkadaşlarının bize bıraktıklarına bakacağız. Hele Alişer Efendi ile Seyit Rıza'nın dava arkadaşlıkları, düşünsel birliktelikleri inkar edilemeyeceğine göre, Alişer'in İstanbul'daki teşkilat üyeliği, daha birinci dünya savaşı sırasındaki faaliyetleri, 1920 Koçgiri ayaklanmasındaki rolü, bir kaç tane de olsa günümüze kadar gelen şiirleri göz önüne alındığında her şey açıkça ortaya çıkmıyor mu? Ya "çe babu"lara çok yakın olmuş ve babası Seyit Rıza'ya hocalık yapmış olan M. Nuri Dersim'nin kitaplarında yazdıklarına ne demeli? Peki ya 1920'deki Garbi Dersim aşiret reislerinin daha sonra TBMM'de mebus olan Meço Ağa eliyle çektikleri "Hozat Muhtırası" Ankara hükümetinden hangi halk adına ne talep ediyordu? Ve 1925 Şeyh Sait Ayaklanması'nda suçlu bulunarak idam edilen Dersim Mebusu Hasan Hayri'nin son sözler neyi ifade ediyor?

Bir şey açıkça görülüyor. 1938 vahşetine kadar Dersimlilerde kim oldukları konusunda bir kafa karışıklığı yok. Elbet bu insanlar kendilerini Kürt olarak adlandırıyorlardı. Pek tabiki yüzyıllarca dışa kapalı yaşamış ve mezhep çelişkisiyle bilenmiş Dersim'in özgün bir yapısı ve farklı bir psikolojisi mutlaka olacaktı. Ancak tarihi, coğrafi ve dini nedenlerden kaynaklanan çok çeşitli parçalanmışlık yalnız Dersim'le sınırlı değildi. Kürtler'in çeşitli kesimleri arasında hep var olagelmişti benzer kopukluklar. (Yezidi Kürtler, Yahudi Kürtler ve Sorani-Lori vs. farklı lehçeler konuşanlar gibi.) Zaten Dersim'de Kırmancki ve Kırdaşki konuşanların kendi aralarında hiç bir fark gözetmemeleri ve yabancılaşmanın esas olarak Sunni Kürtlere-Zazalara yönelik olması çelişkinin mezhep kaynaklı olduğunun bir kanıtıdır. Çünkü Dersim Kırmancları hiç bir zaman Kırdaşki konuşan Pilvenkli, Hiranlı, Şadili vb. Dersimliler Sunni Zazalardan daha uzak görmemişlerdir kendilerine. Tersine Palu'lu, Diyarbakır'lı Zazalarla hep mesafeli durdukları ve kendilerini tanımlarken Zaza terimini kullanmadıkları tarihsel bir gerçektir. Buradan anlaşılması gereken şudur: Kürtlük sadece Şafi olup Kırdaşki konuşanların değil, Guti-Hurri kaynaklı Alevi, Yezidi, Yahudi vb. farklı din ve mezheplerden olan ve Kırdaşki, Kırmancki, Sorani, Lori vb. lehçeler konuşan kesimlerin hepsinin ortak adıdır.

1938'li yıllara kadar Dersimlilerin kültür ve gelenekleriyle kendilerine Kırmanc, dillerine Kırmancki dedikleri ve Kızılbaş Kürt kimlikleri konusunda bir tereddütlerinin olmadığı biliniyor. Ardından gelen sürgün, beyaz ölüm ve yoğun Türkleştirme yıllarında oluyor ne oluyorsa... Bu dönemde başlıyor kendinden kaçış. Kimi salt Alevilikle tanımlıyor kendini, kimi has Türk olduğunu iddia ediyor vb. Tabi uygulanan köksüzleştirme yöntemlerinin vahşiliği ve sınır tanımazlığının çok büyük bir etkisi var bu bellek kaybında. Bir halk başsız, ışıksız, pusulasız bırakılıyor. Ve işte bu süreçte bozuluyor Dersim orijinalitesi. Alt üst ediliyor bütün değerler ve her şey adeta yeni baştan yapılandırılıyor Tuncelli olarak.

Bugün, filmin koptuğu yerin bilinmesi ve araya konulan yabancı parçaların farkına varılması ve kendi öz kültür ve tarihimizin sahiplenilmesi geleceğimiz için hayati önem taşımaktadır. Bu yapılmazsa yakılan ormanlarımızla, yağmalanıp yıkılan köylerimizle, Türkiye metropellerine savrulan insanlarımızla birlikte Kızılbaş Kürtlüğün serçeşmesi Dersim'in, "Karmanciye"nin yok olup gitmesi işten bile değildir.

Ş. Çiçek

DERSİM'Lİ ÇOCUK OLMAK

1964 Yılında ilk okula başladım. Sınıfımız seksen kişilikti. Beş sınıfı bir öğretmen idare ediyordu. Okul köyümüzden uzak başka bir köydeydi. Kışın oldukça zorluk çekerdik. Her birimiz okula giderken beraber birde odun götürürdük soba yakalım diye. Hepimiz yoksulduk perişandık çantalarımız Annelerimiz tarafından bezden dikilirdi. Tebeşir parası olarak yirmi beş kuruş istenirdi. Ailemizden alana kadar canımız çıkardı. Götürmediğimiz taktirde Öğretmenin meşe ağacından yaptığı çubuğuyla ellerimize dörder tane dayak yerdik.

Dayak yememek içinde olsa 25 kuruşu götürmeye çalışırdık. Hepimiz kışın kara lastik giyerdik. Çoğumuz onuda bulamıyorduk. Bazıları yalın ayak gezerdi yada çarıkla Dersim soğuğu karşısında hastalanmazlardı. Şimdi düşünorumda bana mucize gibi geliyor. Birde okulda Amerikan yardımı olarak getirilen süt tozu verilirdi. Birde sıvı yağ fakat kimse yemezdi. Süt tozunu köpeklere ve gidiklere (keçi yavrusu) verirdik. Amerikayıda süt tozunuda sevmemiştik. İlk kez Türkçe diliyle okulda tanıştım. Hem okuma yazma hemde türkçe öğreniyorduk. Hocamız evlerimizde kürtçe konuşmamızı yasaklamıştı. Ailelerimize sorardı ayrıca bazı öğrencileri görevlendirerek hepimizin bu yasağa uyup uymadığımızı öğrenmeye çalışıyordu. Uymıyanlar ise dayakla cezalandırılıyordu. Bu arada Jandarmayla tanışıyoruz. Bir örnek komşularımızdan biri ev yapmak için ormandan ağaç kesmişti karakol haber almış köye iki asker göndermişti. O iki asker yaşlıadamı köy meydanında feci şekilde dövdüler. Hepimizde seyrediyorduk, kimse müdahale etmedi. Sonrada karakola götürdüler iki gün sonra köye katırla getirildi. Gezemiyordu falakadan ayaklarının tabanı patlamıştı. Kesilen ağaçlarda işe yaramasın diye askerler tarafından parçalandı. O gün olanlara

yaşlı adamın başına gelenlere bir anlam veremiyordum. Ama bu gün düşündüğümde demek ki bu gün olduğu gibi o günde kendi hukuklarına saygıları yoktu. Ne mahkemede yargılama ihtiyacı duymuyorlardı. Aynı askerler bizim eve bir kağıt getirdiler muhtar geldi kağıdı okuduklarında ben asker kaçağıyım derhal bulunup getirilmem emredilmiş. Babam beni götürdü aradığınız şahıs bu çocuk. Nasıl olur bir yanlışlık var, dediysede para etmedi. Bende titriyorum, korkudan çenelerim şakırdıyor falakaya çekilirim diye evdekilerde ağlıyor. Velhasıl Babamla beni götürdüler. babam ocecıkta bir kaç kişiyi devreye soktuysada para etmedi ciddi ciddi askere gidiyordum. Sonra Tunceliye gönderdiler arabalara ilk kez biniyorum ondan ötürü seviniyorum. Fakat bir taraftanda Babama sarılarak sakın beni bırakma diyorum oda korkma oğlum bir şey olmaz diyerek beni teselli ediyor.

Tunceliden Elazığ askerlik şubesine gönderildim oradan hastaneye, doktorlar yirmi yaşında olup olmadığıma karar vereceklerdi. Onbeş gün süren uğraş sonunda neticede çocuk olduğuma karar verildi. Geri gönderildim, dünyalar benim olmuştu geri dönüp okuluma başladım derken 1969 da ilk okulu bitirdim. Ovacığa orta okula gitmek istedim. Babam göndermedi yoksulluk çalışmamı gerektiriyordu. Ağladım sızladım fayda etmedi. Babam beni İstanbula çalışmaya gönderdi. 13 yaşındaydım İstanbuldaki köylülerimiz beni bir iş yerine çırak olarak verdiler. Ramazan ayıymış ramazanda ilk kez duyuyorum. Ustam bana oruç tutuyormusun diye sordu evet dedim çünkü bana öyle öğrettiler. Birde sorarlarsa elazığlı olduğunu söyle dediler. Aç kalıyordum bir gün fırından gizlice ekmek aldım. Bir köşede yedim meğer fırıncı gelip ustama söylemiş. Dükkana geldiğimde ustam beni bir dövdüki sormayın. Ağlıyarak dışarı kaçtım. Hemşerilerimin oturduğu kahveye gittim. Beni dövdüğünü anlattım fayda etmedi üstelik beni azarlayıp ekmek yemeseydin ölürmüydün dediler. Neyse ikinci iş buldular oradada gene aynı sorular soruldu bu kez Tuncelili ol-

duğumu söyledim adam benim alevi olduğumu anlamış olacakki sen oruç tutma çocuksun boş ver dedi. Sevinmiştim. Fakat bu seferde mum söndürme olayı çıktı. İlk kez onlardan duyuyordum güya aleviler cem ayinlerinde mum söndürüp bir birine giriyorlarmış. Söylenenlere anlam veremiyordum zoruma gidiyordu. Cemleri görmüştüm yaşamıştım. Böyle bir şey yok diyordumsada bana inanmıyorlardı çevredeki esnafların toplanıp konuştukları tek şey bu konuydu. Bununlada kalmadılar. Derken kürt olmak ayrı bir mesele oldu. Bir gün dükkanda bir kaç kişi kürtler kuyruklu olurlarmış şakasıyla pantolonumu indirerek kuyruğumun olup olmadığına baktılar. çok şükür yoktu. Evet bunları bir fiil yaşadım. Bunu yapanlara asla düşman olmadım. Ancak kendimi kim olduğumu neden bunlara maruz kaldığımı araştırmamda yardımcı oldular. Utanılacak bir tarihimin olmadığını öğrendim. Aksine utanılacak olanların çeşitli halkların arasına bu tür iftiraları yayarak bir birine düşman edip saltanatlarını bu sayede devam etmek isteyenlerin kimliğini öğrendim.

TUNCELİ
KÜLTÜR VE DAYANIŞMA DERNEĞİ

Kır Gezisi

30 HAZİRAN 1996
PAZAR

PROGRAM
Metin Kemal KARAMAN
Hasan ER
Hıdır BAKIR
Enver ÇELİK
FOLKLOR • TİYATRO
VE SÜRPRİZ SANATÇILAR

KURULAN TUZAĞA DÜŞMEYİN

Türkiye'de adli suçların hemen hemen olmadığı illerden biri Tuncelidir. Örneğin; hırsızlık suçlarına hiç rastlanmaz. Bu derece sorumluluk duygusu içinde hareket eden Dersim Halkının bu temiz yaşamına son zamanlarda bir takım pislikler taşınmak isteniyor; Gençliğin Dersimde uyuşturucuya (Bali) alıştırılmak istenmesi, bunun da fiilen bölgedeki özel timlerce yapılması gençliğimizin yozlaştırılmasına yöneliktir. İnanıyoruz ki insanlarımız bu tuzağı görecek ve itibar etmeyecektir. Kendilerine dayatılan soysuzluğa ve onursuzluğa karşı kişiliksizleştirmeye karşı mücadele etmeyi seçecektir.

Yönünü
MUNZUR'A
Çevir...
Haydi
DERSİM'E!

QEŞİ Ê VER Ê LOZINÊ

Arêkerdoğ: Lachê idê İş.
Vatoğ: Hasan Ali ê Sey Kemal i.

Chamal: Apo to chen sêr i a. Chenci a xo dê cı qewxa wu hêrb mdi marê tenê yeşi a bı ke. ?

Apo Hesên: Pi êm. Urıs kê ama ko ê Dêsim ez des o heşt ser i bi a. E bı chêk bi a. Zımıstan bi. Vorê êşt bi mianê. Serd o sext bi. Ma têdı vesan-tesan bi mê, worwai bi mê, chekê ma çinê bi. Vêsani ê vêr ma şiê nê dewanê bina ra mal o şa-dowar, kıneh-khol, chı kê kot ma dest cbı qewxa o, perodis a ma ardê nê a rira wertê aşira dê dısmênainê eşti biê.

Urus kê ama, qereqol ê Tırk ê kê tek tuk eşt bi, têdi nê kêrd thal vozda i, i zefta ê kê vozdê nê raê nê kerdênê teber, amê nê dewa nê ma dê vejiênê, vesani ê ver, chekê xo dênê, vera non grotênê. A waxt Dêsım dê jü o kı dest ê xo chek grotênê pero bi wairê cheka, chek i bi deyra.

Chamal: Sıma kê Chek i grot, i, cha ra tepha se kerd?

Apo Hêsên: Cha i dıma, Sey Rıza i xeber ê dê ê, ağlara nê Dêsim va kê: " Urus amo Ko ê Duzgın ra hata ser ê Komax i, Ko a nê Muzır; munıt o. Ravêr piadê amo, chê kê qich i têy ê, raê vırazona, ağır makine, top, dıma êno. Hata kê qeweta xo nê resta chı, xo ver bıdê, ma Urış nê verdim. Chı kê o kê herde ma bı cêro, namus ê ma, ma dest ra, sono" Naê ser, Demen a, Qoc a, Abas a, Nısıv a, Ala, Bexter a, Qırxa, Pilvank a, Sur a chıqa aşir kê estê tedi nê xeber a xo kerdê jü, reşt pê, kot raê, ma pi a şim qarşiê Urış i.

MICHE KHILÊ GÊNÇHERİ A XÜ A ÇHANDIRA URİŞ CHIR KERD Ê, CIRA SALVAR DEŞT.

Chamal= To tê i bi a, Fisêg ê sıma chıqa bi, sıma sı da pê ro?

Apo Hêsên: Nê law law, ez o vana, zefta ê Tırk kê rema i e bı procın a na ma cı ra fiseg grati. Xora elaiê Xozat tê mênd bi. Ser o uzbaşi ê eşt bi. Pilan ê Desim chırê xeber ê rusnê êvat kê: " To cheka nê xo bê, fisega ma dê ma soym qarçi ê Urış i, tek ê to hurênd a xo ra me löwê." İki qebul kend chek o fiseq da ma, ma şim.

Ma kê şim nejdi ê xo grot a ma naybı pıra, mejil türo, che kê ma beşli ê qersun nê reseno chı. Chê kê yina ma che nê, axırı. löwê dê chepxanê esto ama top nê rest o chê. Vorê zaf a niçkino hatê ma ra röw bê ro. Ma charêeşi ê rê di ê.

Bi pesöwê, va ke: " Nia nê beno. Pesöwe dıjdi a ma xo nina resnêke mê hên i pıranim ê." , Bi san, pesöwê nê mı, nejdi ê safaa i ma dıjdi, herd ra ğızkerdê na xo resna nejdi. Mezra Bali ra Mich ê Khilê ki löwê mı dêro. Ez chail bia, iştırê hana ri ê xo nê sano, ama e bı lep bia. Thaba mı dest tê nê vınetênê. Ron vilisnê nê ro mı e bı tas a na ron sımıtênê.

Ma kê xo kerd nejdi ê gedup ê ko ê Muzır i, ma gulva xo grotê , hêr i vorê ser o ramê erdai sê i kerd. E kı Urış çhadır îito ra tê dê chadır a dê rê , nobitç i ê xo chadıra ra duri tek tek pinê . Ma aylımê da chı. se kı nai pıra i ê kı pinê tê dı qına i chı. hêbeta ra nê zanê kê se bı kêrê . A alêmêti ra ma chat kerd, herkı şi na bı pıra, a i rê çhadırê na na pırd dımı nê çimê. Çhı kê vesanim tesanim, taqotê ra katim. A pesewe ma igarê wertê çhadıra bim, sami, seker çhı kê kot ma dest ma werd xo kerd mırd. o kê merd ma çhıpıxna cheu a nê xo a sıro Michê Khilê, xençheri ê xo ver a ontêçhadır ê çhır kerdê nê pêser kerdê bınê baji ê xo mı va: "xêxo, xêxo a ê se kena" ? i va kê!" Kena salvar a. Bado i a ardê dewê xorê salvar i deşt. Her keş vatê ne; "Xejibê Miche Khilê bo salvar ê xo qêimê hirê-çhar sêr i nê dırinê

HERMÊNİ À MILET CNA Bİ DÜNARA VER E BI MIX A NA DEŞT MIXA NA KÜT BI DÜAR A RA .

Chamal-A sodır sıma se kerd?

Apo Hesen: Ma a sodır amaim bê te lowê şim Erzingan. E kı Hatê dost a Erzingan i bia şa. Raê ra ma rast ê milet bim kê chı bı venimê, e kı, Ermeni ê kı Urış tê amê i na milet ê ma ra, milet ê Tırk a ra kam kê koto ver, çhini sanê qazuxca doman bê camord a na sanê dua ra ver e bı mixa na deşt, e bı mix a na küt ê düar a ra. Ma kê katim Erzıngan ez çha menda Sey Rıza kê Erzurumra cera ya ama Erzingan hurend a Vali dê, Xonax ê vali dê ses asmi i nıst ro.

Chamal: Hermênia cha êe xırabi a henê nêe kerdê?

Apo Hesen: Zaman de Tırkaa ki e bı ina na kerdenê xo kerd a ê ra.

Axırı ê esta.

Dipnot 1- Rus

2- Ver dê milet ê Kırmanc i chendermaire vatênê zêf-ta i.

DİLİMİZ UNUTULUYOR

Cumhuriyetin kurulmasıyla başlayan hızlı asimilasyon politikası, Bu gün açısından meyvelerini almış durumda. Devlet cephesinde yok edilmek istenen dilimizin konuşulmaması kendi kendimize yasak koyarakta bir nevi bizlerde ön ayak oluyoruz. Nasılmı bu gün dilimizi konuşan yaşlı ve orta kuşaktır. Düzgün türkçe konuşma adına (Bizcede gerekli) evlerimizde çocuklarımızla dahi konuşmamaktayız. Oysa biraz çevremizde gözümüzü açıp dünyaya baktığımız da BİR hayvanın neslinin tükenmemesi için çaba sarf eden insanları örnek almamız gerekiyor. O halde neden dilimiz tarihten silinip gitsin. Dersim tarihini kedimize örnek almamız lazım. Asırlar boyu değerlerinden bir şey kayıp etmeden bu güne taşıyan halkımızın bize bıraktığı bu güzel dilin yok olmasını içimize sindirecekmiyiz.

Kendisine has aksanıyla espirileriyle fıkralarıyla folkloruyla vede müzüğüyle yok olmakla yüz yüze gelen dilimizin ortadan kalkmasına seyircimi kalacağız. Evet bizcede nesli tükenen hayvanlara insanlığın gösterdiği duyarlılık gereklidir. Saygı duymak lazım. Peki Türkiyenin çeşitli illeride yaşayan Dersimlilerin kendi dillerinin unutulmaması için aynı duyarlılığı göstermesi gerekmiyormu. Halkların bir arada yaşaması önünde dil engel teşkil etmiyor. Aksine kültürlerini zenginleştirir. Tutucu ırkçı kafatasçılar bunu kabul etmeye bilir. Halkın dilini kültürünü yok sayabilir. Fakat tarih sadece bunlara göre yazılmıyor. İnsanlığın zulme karşı direnişleri insan haklarını medeniyeti Demokrasinin mücadelesini verenlere göre yazılmaktadır. Tarih herkesi hak ettiği yere göndermektedir. Sevindirici olan bir avuç sanatçımızın kültürümüzün araştırmasını önlerine koyarak yaptıkları çalışmalar umut vericidir. Ağıtlarımızı türkülerimizi yorumlamalarını taktirle karşılanmalı. Araştırmalarını daha ileriye taşımaları için yardımcı olmamız gerekiyor. Sanatta daha çok yoğunlaşmamız gerekiyor. Yılmaz Güneyin deyiyle sazın teline vurulan her mızrap atom bombasından daha etkilidir. Özdeyimini kültürümüzün yaşatılmasında örnek almalıyız.

Bu gün dilimizin Türkiyede eğitime girmemesi OKUNUP YAZILMAMASI onun ilkel kalmasına neden olmuştur. Unutmayınızki osmanlı döneminde konuşulan Türkçeyi bugün kimse anlamamktadır. Dolayısıyla Türkçe deha çok zenginleşmiş. Bir çok yabancı terime karşın gelişip zenginleşmiş. Ancak bizim dilimiz evlerde konuşmaktan öteye gidemediği içindirki bu gün teknolojininde gelişmesiyle geride seyredebiliyor. Her şeye rağmen evlerimizde konuşmalıyız çocuklarımıza öğretmeliyiz. ve yaşaması için çaba sarf etmeliyiz. Umut verici gelişmelerde vardır. Artık dilimizin alfebesi yazılmaktadır. Kimine göre isim olarak zazaki kimine göre kırmanci olarak yabancı dil bilimcileri tarafından isimlendirilmektedir. Yeterki bizlerde birer asimilasyoncu değil dilimizin daha çok konuşulması ve unutulmaması için çaba sarf edelim. Unutmayınki en kötü şey kendi gerçeğine sırtını dönmektir. Diliniz yok olunca her şeyiniz yok olmuş demektir.

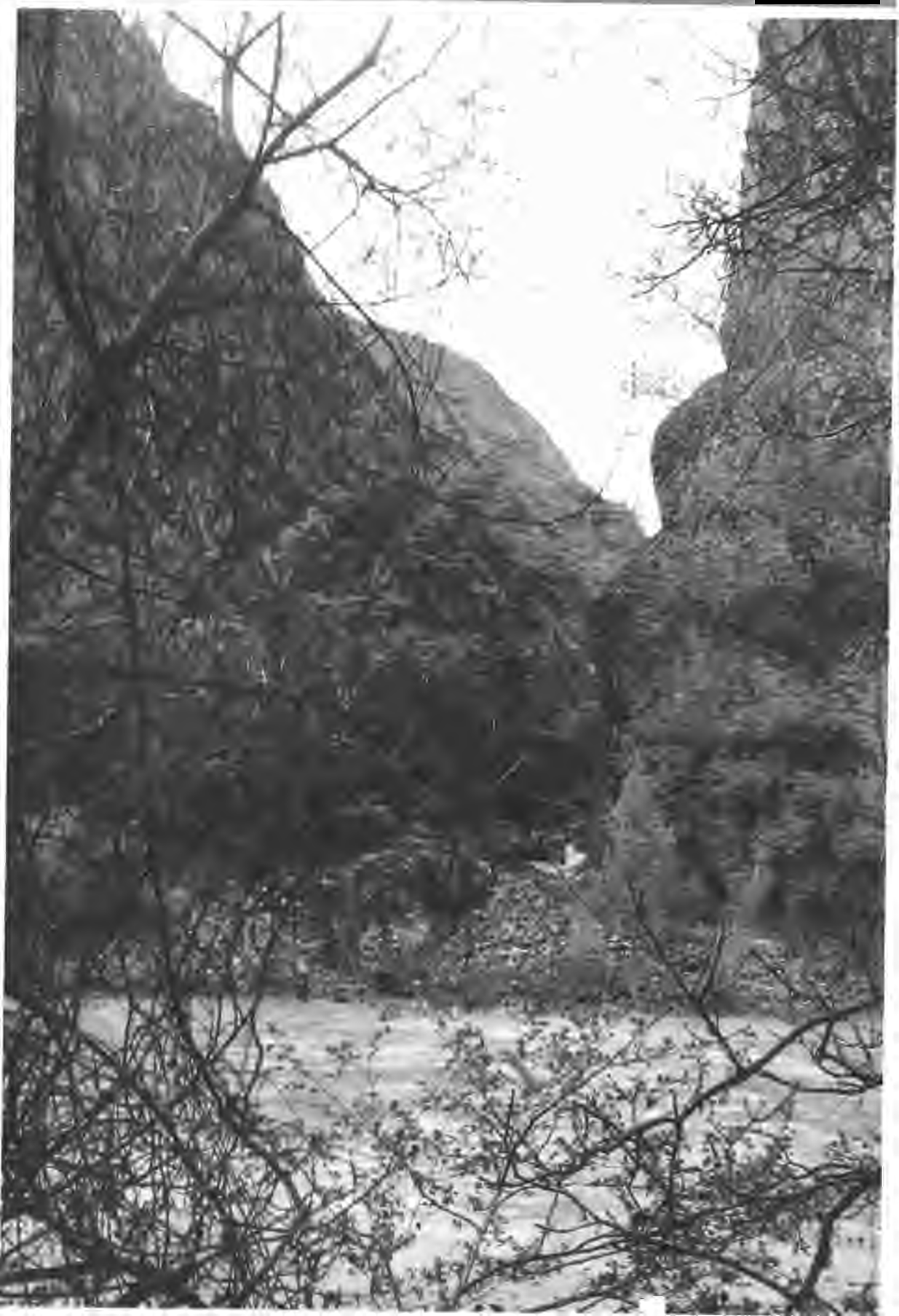

Tatilde dost bir adres

MUNZUR HOTEL

Gümüldür - İzmir

* Dostça ortam, samimi aile havası
* Kumlu sahil ve sığ denize 200 m
* Restaurant, bar, güneşleme terası
* Antik kent ve adalara turlar
* Sade döşeli, duş ve balkonlu odalar
* Müzik, folklör, eğlence ve sohbet

Gümüldür - Tel.: (0 232) 793 24 01

İSTANBUL SONUÇ DERSANESİ

- Anadolu Liselerine
- Kolejlere
- Fen ve Meslek Liselerine
- Süper Liselere
- ÖSS–ÖYS Sınavlarına Hazırlık

İstanbul Sonuç Dersanesi, Deneyimli öğretmen Kadrosuyla Hizmetinizdedir.

Tüm çalışmalarımız, geleceğimizin umudu ve güveni çocuklarımız içindir.

Adres: Eski Edirne Asfalt No: 140 500-Evler–İstanbul

Tel: (0212) 616 64 83

